

**Стратегија развоја образовања и
васпитања у граду Врању 2025 - 2030.год.**

Радна група:

1. Дарко Раденковић, председник, члан Градског већа за образовање
2. Зорица Јовић, чланица, председница Скупштине града
3. Јасмина Петровић, чланица, Одељење за привреду и економски развој
4. Мирјана Савов, чланица, Одсек за образовање, културу, спорт, омладину и информисање
5. Јовица Стевановић, члан, саветник Министарства просвете, ШУ Лесковац
6. Снежана Недељковић, чланица, Регионална развојна агенција Пчињског округа
7. Биљана Стојановић, чланица, Регионална развојна агенција Пчињског округа
8. Гордана Јовановић, чланица, председница актива директора средњих школа
9. Тијана Ђокић, чланица, председница актива директора основних школа
10. Лидија Петковић, чланица, Предшколска установа „Наше дете“,
11. Сузана Пантовић, чланица, УГ „NEXUS“
12. Драган Алексић, члан, Винарија „Алексић“

УВОД

Град Врање је покренуо иницијативу за израду **Стратегије развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025 - 2030. године** (у даљем тексту **Стратегија**), односно новог документа јавних политика за период од **2025. до 2030. године** у складу са одредбама Закона о планском систему Републике Србије („Сл.гласник РС“, број 30/2018).

Планом развоја града Врања 2021-2030.године, образовање и васпитање је идентификовано као једно од најважнијих поља за одрживи развој локалне заједнице. Значај образовања и васпитања за одрживи развој је вишеструк. Кроз систем који има своје институционалне, инфраструктурне, техничке, кадровске и методолошке елементе, омогућује се развој сваког појединца од најраније доби, афирмише и промовише знање и стваралаштво у различитим облицима и стварају суштинске претпоставке за развој друштва и будућност у целини.

Истовремено, динамичност друштвено-економског окружења како на локалном, тако и националном и даље, глобалном нивоу, захтева сталну модернизацију система образовања и васпитања.

Неки од најважнијих разлога за израду Стратегије образовања и васпитања на територији града Врања 2023-2030.год. се могу категорисати кроз:

- 1) Неопходност даље разраде и конкретизације мера и активности у области образовања и васпитања, у складу са „кровним“ поставкама датим Планом развоја града Врања 2021-2030, као и надлежностима локалне самоуправе
- 2) Усаглашавање развојне политике локалне самоуправе у области образовања и васпитања са планско-развојним, нормативно-правним и институционалним деловањем националне власти, али и политиком развоја образовања и васпитања на међународном нивоу
- 3) Усклађивање развоја образовања и васпитања са захтевима друштвено-економског окружења и даље јачање сарадње јавног, приватног и цивилног сектора.

У израду Стратегије развоја образовања и васпитања на територији града Врања 2025 - 2030.год. су укључени представници локалне самоуправе, образовно-васпитних установа на предшколском и нивоима основног и средњег образовања, представник Министарства просвете, представници цивилног сектора и представници привреде.

Веома важан документ за израду поменуте стратегије је Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030.године. Овај високо релевантан документ јавних политика даје најважније методолошке и структурне смернице за израду стратегије на локалном нивоу.

1. Плански документи и правни оквир релевантни за стратегију

Неки од најважнијих планских докумената, на националном и локалном нивоу, од значаја за израду ове стратегије су:

- 1) *Стратегија развоја образовања и васпитања у Републици Србији до 2030. год.*
- 2) *Стратегија научног и технолошког развоја Републике Србије за период од 2021. до 2025. године „Моћ знања” („Службени гласник РС”, број 10/21*
- 3) *Стратегија унапређења положаја особа са инвалидитетом у Републици Србији за период од 2020. до 2024. године („Службени гласник РС”, број 44/20)*
- 4) *Национална стратегија за младе за период од 2015. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 22/15)*
- 5) *Стратегија за социјално укључивање Рома и Ромкиња у Републици Србији за период од 2016. до 2025. године („Службени гласник РС”, број 26/16)*
- 6) *Стратегија запошљавања у Републици Србији за период од 2021. до 2026. године („Службени гласник РС”, бр. 18/21 и 36/21 – исправка).*
- 7) *План развоја града Врања 2021-2030*
- 8) *Средњорочни план града Врања*
- 9) *Стратегија унапређења положаја младих града Врања за период 2021-2025.год*

Од значаја за израду овог документа су и „Агенда 2030 за одрживи развој“ Уједињених нација и Преговарачко поглавље: Поглавље 26. Образовање и култура

Правни основ, између осталог, укључује:

- 1) *Закон о планском систему („Сл.гласник РС”, број 30/2018)*
- 2) *Закон о основама система образовања и васпитања („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 10/19, 6/20, 129/21 и 92/23)*
- 3) *Закон о предшколском васпитању и образовању („Службени гласник РС”, бр. 18/10, 101/17, 113/17 – др. закон, 95/18– др. закон, 10/19, 86/19, 157/20, 123/21 и 129/21)*
- 4) *Закон о основном образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 10/19, 27/18, 129/21 и 92/23 – др. закон)*
- 5) *Закон о средњем образовању и васпитању („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 101/17, 27/18 – др. закон, 6/20, 52/21, 129/21 и 92/23)*
- 6) *Закон о образовању одраслих („Службени гласник РС”, бр. 55/13, 88/17 – др. закон, 27/18 – др. закон и 6/20 – др. закон)*
- 7) *Закон о дуалном образовању („Службени гласник РС”, бр. 18/10, 101/17, 6/20 и 76/23)*
- 8) *Закон о високом образовању („Службени гласник РС”, бр. 88/17, 27/18 – др. закон, 73/18, 67/19, 6/20, 11/21, 67/21 и 76/23)*
- 9) *Закон о просветној инспекцији („Службени гласник РС”, број 27/18, 129/21, 76/23 и 76/23 – др. закон))*

10) *Закон о младима* („Службени гласник РС”, број 50/11, 116/22 – др. закон)

11) *Закон о спорту* („Службени гласник РС”, број 10/16)

12) *Закон о забрани дискриминације* („Службени гласник РС”, број 22/09 и 52/21)

13) Одлука о приступању изради Стратегије развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025 - 2030.године. и Решење о образовању Радне групе за израду Стратегије образовања и васпитања у граду Врању за период 2025-2030. године.

Такође важан аналитички инпут за израду Стратегије представља Анализа тржишта рада и потреба привреде за одговарајућим квалификацијама радне снаге која је израђена у оквиру пројекта „Образовање у функцији регионалног развоја“ који је подржала Развојна агенција Србије (РАС), и посебно у делу који се тиче неопходности интервенција везаних за редефинисање образовних профила, даљи развој дуалног образовања, унапређење система преквалификација, доквалификација и обука, а у складу са потребама привреде и укупног тржишта.

ОСНОВНИ ПОДАЦИ О ГРАДУ ВРАЊУ

Град Врање је административни, економски, образовни, здравствени и културни центар Пчињског округа (у коме, према Попису 2022, живи 193.802 становника). Налази се на Коридору 10, што је једна од најважнијих развојних предности.

Удаљеност Врања од главних привредних центара у земљи и непосредном окружењу је:

Београд - 347 км	Приштина -115 км	Ниш -120 км
Скопље - 95 км	Солун - 300 км	Софија - 215 км

Врање је град са богатом индустријском и извозном традицијом. Природни ресурси попут Врањске Бање (најтоплија бања у Европи), планине Бесне кобиле, као и остали ресурси, стварају изванредне предуслове за развој различитих видова туризма. Богато културно наслеђе и укупни антропогени ресурси су претпоставка даљег развоја туризма и повезаних привредних делатности, што за резултат има, између осталог и отварање нових радних места и раст инвестиција у овој области.

Табела 1. Кретање броја становника на територији града Врања

Година	Територија града Врања	Градска насеља	% станов у градским насељима	Сеоска насеља	% станов. у сеоским насељима	Број домаћинстава
1948.	59.504	11.252	18,90	48.252	81,10	2.934
1953.	62.659	13.465	21,49	49.194	78,51	3.510
1961.	65.367	17.999	27,53	47.368	72,47	5.098
1971.	72.208	28.613	39,62	43.595	60,38	8.269
1981.	82.527	44.094	53,43	38.433	46,57	12.256
1991.	85.591	51.215	59,84	34.376	40,16	16.516
2002.	87.288	55.052	63,07	32.236	36,93	26.799
2011.	83.524	60.485	72,42	23.039	27,58	25.839
2022.	74.381	55.214	74,23	19.167	25,77	26.329

Извор: План развоја града Врања; Попис становништва 2022.

Графикон 1. Кретање броја становника по Пописима 1948-2022.година

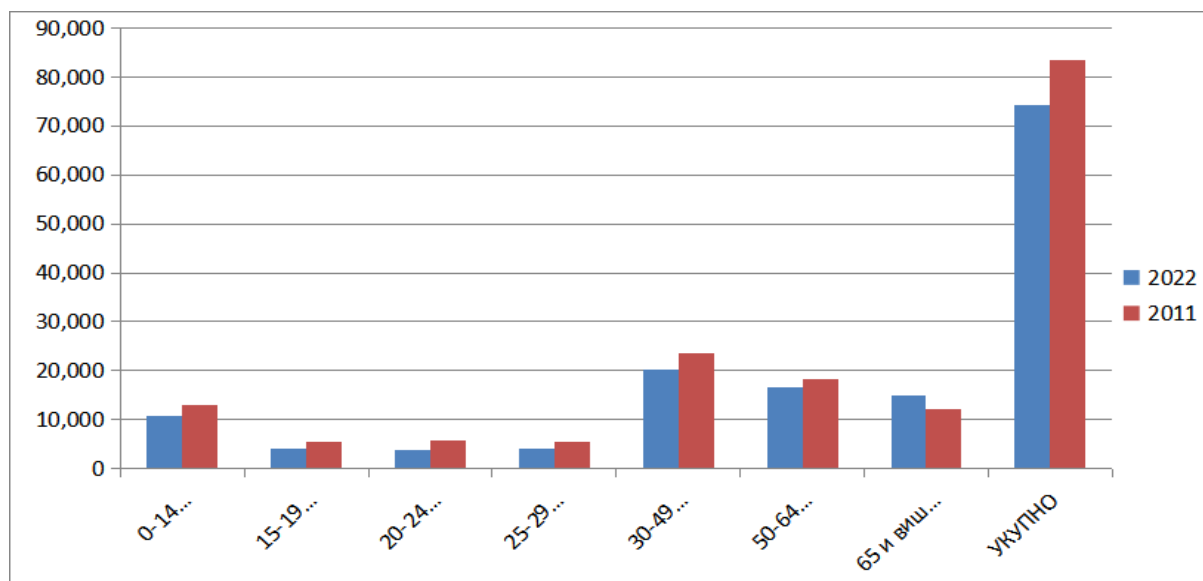
Анализа тренда у кретању броја становника указује доминантно на 2 промене, односно раст процента становништва у градском насељу, као и на смањење укупног броја становника у периоду после 2002.године.

Табела 2. Становништво према старости и полу у граду Врању, резултат Пописа 2022.

Старост	Укупно	%	Мушко	Женско
0-14	10.647	14,31	5.497	5.150
15-19	4.164	5,6	2.100	2.064
20-24	3.922	5,27	2.060	1.862
25-29	4.055	5,45	2.092	1.963
30-49	20.110	27,04	10.252	9.858
50-64	16.600	22,32	8.276	8.324
65 и више	14.883	20,01	6.864	8.019
Укупно	74.381		37.141	37.240

Извор: Републички завод за статистику – Књиге Пописа 2022

Графикон 2. Упоредни приказ старосне структуре становништва у граду Врању (Попис 2022. и Попис 2011.год)

Извор: Републички завод за статистику

Компаративни подаци два сукцесивна Пописа показују пад броја становника у 2022.години у односу на 2011.години, изузев у категорији 65 и више година. Демографска кретања су у узрочно – последичној вези са економским развојем, али и образовањем, посебно имајући у виду миграторна кретања младих ка већим центрима, како због потребе школовања тако и каснијег запошљавања, али и заснивања породице ван Врања.

Графикон 3. Структура становништва, национална припадност, Попис 2022.

Табела 3. Становништво старо 15 и више година, према школској спреми и полу, по Попису 2022, у граду Врању (са Врањском Бањом)

Год	УКУП	Основ школа	Средњ школа	Виша школ а	Висок а школ.	Основ школа %	Средња школа %	Виша школа %	Висок а школ. %
Попис 2022	63.734	13.794	32.729	4.243	8.904	21,64	51,35	6,66	13,97

Извор: РЗС-Општине и региони у Србији 2023

*Напомена: Наведена табела не наводи, а у укупном броју лица (63.734) се налазе и лица без школске спреме (731, односно 1,15%), лица са непотпуним основним образовањем (3.182, односно 4,99%) и категорија непознато (151, односно 0,24%).

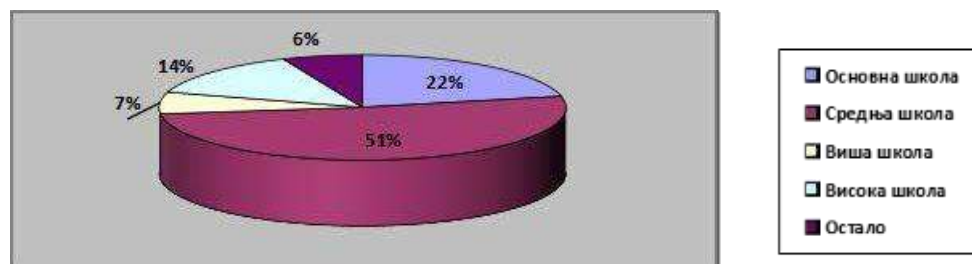
Афирмативан је и податак о ниском учешћу неписмених, старости 10 и више година у укупном становништву (%) на територији града Враћа. Стопа износи 0,83% (м-0,3 а ж-1,35). У градском подручју то учешће је 0,66%, а у руралном 1,32%. Такође, посматрано по старосној структури од постојећег броја неписмених – 560, њих 350 је старости 65 и више година (39 мушкараца и 311 жена), што значи да је изузетно добар обухват становништва основним образовањем (Извор: РЗС – Књига Пописа 2022- школска спрема, писменост и компјутерска писменост, страна 168.)

Последњих година приметно је значајно побољшање образовне структуре становништва, у смислу повећања броја лица са високим и вишим образовањем.

Истовремено, динамични захтеви тржишта, посебно потребе различитих техничко-технолошких поступака код инвеститора/послодаваца из разних области, условљају поседовање додатних знања и вештина, које нису обухваћене програмима редовног средњег, вишег и високог образовања.

Посебни програми обука, тренинга, доквалификација и преквалификација додатно добијају на важности у светлу наведених чињеница, а посебно временске димензије редовног образовања (пример трогодишњег или четворогодишњег трајања у средњем образовању), док се кроз посебне програме обука, укључујући и обуке на радном месту, тренинге, преквалификације и доквалификације, за много краћи временски период оспособљавају радници за одређене врсте послова.

Графикон 4. Структура становништва према образовању

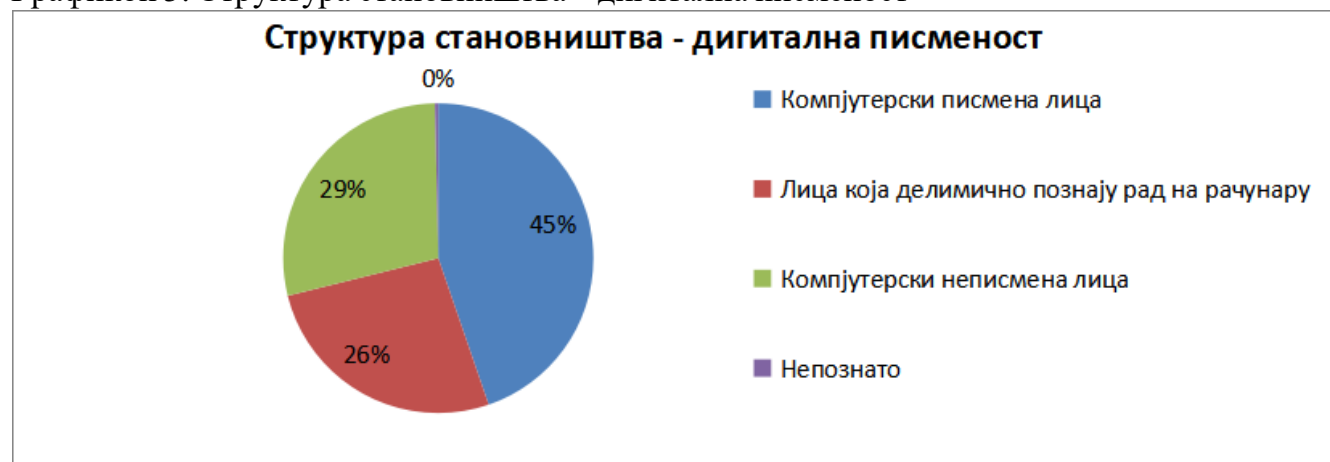

Веома важан индикатор је број лица са дигиталном писменошћу на територији града Врања

Табела 4.

Град	Укупно	Компјутерски писмена лица	Лица која делимично познају рад на рачунару	Компјутерски неписмена лица	Непознато
Врање	63.734	28.510	16.805	18.200	219
Мушко	31.644	13.992	9.162	8.396	94
Женско	32.090	14.518	7.643	9.804	125
Извор: РЗС – Књига Пописа 2022- школска спрема, писменост и компјутерска писменост					

Графикон 5. Структура становништва – дигитална писменост

Извор: РЗС – Књига Пописа 2022- школска спрема, писменост и компјутерска Писменост

У светлу значаја примене ИТ технологија у свакодневном раду, образовању и животу, проценат од око 28,6 компјутерски неписмених лица (у становништву старом 15 и више година) указује на неопходност креирања и имплементације мера за додатну едукацију становништва, имајући у виду да је познавање рада на рачунару једна од главних

претпоставки за запошљавање на великом броју послова, напредовања у започетој каријери, или пак вођењу сопственог пословања у различитим делатностима.

Познавање рада на рачунару има 2 својеврсне компоненте:

1. Компонента 1 – Основе рада на рачунару (базичне апликације), за највећи део административних и део производних послова
2. Компонента 2 – Рад са напредним апликацијама (на пример: програмирање, веб дизајнинг, рад са специјализованим софтверима итд.), примењив у привредним и ванпривредним субјектима који свој рад заснивају на примени ИТ и генерално нових технологија.

Квалификациона структура незапослених на евиденцији НСЗ-филијала Врање показује раст учешћа незапослених лица без квалификације и са Нивоом 1 образовања укупно (око 31,5%). Скоро 34% од тог броја су Роми. Иначе, образовна структура Рома на евиденцији незапослених показује да је скоро 86% Рома без квалификације и са завршеном основном школом. Свега 12% незапослених Рома је са завршеним 3 и 4. степеном средње школе. 0,7% од укупно пријављених Рома на евиденцију незапослених има више и високо образовање. Наведени подаци указују на неопходност додатног промовисања важности средњег образовања и подршке младим Ромима да настављају школовање након основне школе.

Систем образовања и васпитања на територији Врања обухвата установе свих нивоа образовања и васпитања: предшколско, основно, средње, више и високо.

Предшколско васпитање и образовање

У Предшколску установу “Наше дете“ тренутно је уписано укупно 2.565 деце, старости од 6 месеци до 6,5 година. Установа има 10 наменски грађених вртића, а припремни предшколски програм се тренутно реализује и у 22 групе које раде, углавном, у основним школама у руралним срединама.

Обавезни припремни предшколски програм похађа 851 полазник, у целодневном или полудневном боравку. Од овог броја, 60 полазника су деца ромске националности, односно 7%, што се поклапа са процентом ученика уписаним у основне школе. Међутим, на нивоу целе установе, у групама свих узраста, укупан проценат уписане деце ромске националности је само 3,82%, односно 98 дечака и девојчица у односу на сву уписану децу.

Што се тиче деце којој је потребна додатна подршка, у складу са мишљењем ИРК, у установу је уписано 47 деце, која чине 1,83% укупног броја полазника. Од овог броја, 24 полазника похађа припремни предшколски програм, што у односу на укупну популацију овог нивоа васпитања и образовања чини 2,82%.

У припремном предшколском програму у сеоским срединама, број уписане деце у односу на укупан број полазника Установе је 7%, док је у нижим узрастима проценат мањи. Ово свакако има везе и са тиме што је припремни предшколски програм у складу са Законом о основама система и образовања обавезан, као и основна школа.

Ради анимације деце која нису уписана у Установу, сем редовног програма (целодневни, четворочасовни или полудневни), постоје и програми повремених карактера: уметност и рекреација, плесни програм или рад са децом која су на дужем болничком лечењу.

Установа се придржава норматива везаних за капацитете уписа деце. Капацитети вртића су 2400, а тренутно је уписано 2602 деце. У неким вртићима је било неопходно преуредити заједничке просторије, како би се изашло у сусрет родитељима и деца била уписана. И поред тога, на листи чекања налази се 142 деце. Највећи број деце на листи је за вртиће „Пчелица“ и „Чаролија“. С обзиром на то да је изградња нових стамбених објеката на том потезу при крају, било би добро размотрити изградњу још једног вртића у том делу града.

Радно време вртића је целодневно, односно 12 сати, на основу Одлуке оснивача. Припремни предшколски програм реализује се сменски и полудневни је, односно, четворочасовни.

У вртићу „Бајка“ организован је продужени боравак, од 11 до 23 часа.

Деца која имају потребу за додатном подршком укључена су у редовне групе, али се са њима ради по индивидуалним васпитно-образовним програмима. На нивоу Установе ради један педагошки асистент и ангажован је један лични пратилац, мада су потребе за личним пратиоцима веће.

Од 10 објеката ове установе, 3 објекта су новијег датума и не захтевају интервенције. Три објекта су већ реконструисана и у току је реконструкција четвртог. То су најстарији објекти, који су сада енергетски потпуно ефикасни. Неопходно је реконструисати и преостала 3 објекта, чиме би у свим објектима био решен проблем енергетске ефикасности. Вртићи „Наше дете“, „Дечја радост“ и „Бајка“ имају већ уграђене соларне панеле, што доприноси ефикасности и економичности у потрошњи електричне енергије.

Оно што је тренутно најнеопходније јесте набавка опреме за припремање хране и одржавање хигијене, као и санација самог простора за припремање хране.

Дидактички материјал се обнавља сваке године и има га довољно, а средства се планирају приликом израде буџета за наредну годину.

ШОСО „Вуле Антић“, на основу сагласности Министарства просвете, такође уписује децу у припремни предшколски програм, а након прибављања Мишљења Интерресорне комисије.

Основно образовање и васпитање

На територији града Врања се налази 15 основних школа са 34 издвојена одељења у руралном подручју. Од тог броја, настава се одвија у 23 издвојена одељења, остала су тренутно затворена јер нема ученика, али се и даље налазе у Мрежи јавних основних школа на територији града Врања. У број основних школа урачунате су и Музичка школа „Стеван Мокрањец“ и ШОСО „Вуле Антић“, мада се у њима одвија и настава по средњошколском програму.

У школској 2024/2025.години, на територији града Врања, у свим објектима основног образовања наставу похађа укупно 6274 деце (3131 девојчица и 3143 дечака). У овај број су урачунати и ученици ромске националности који живе претежно у ромским

насељима, а чине близу 8% ученика, односно, у наставни процес је укључено 240 девојчица и 259 дечака. Ако овај број упоредимо са полазницима припремног предшколског програма, можемо закључити да су деца ромске националности укључена у образовани систем у отприлике истом проценту, односно да је обухват на врло високом нивоу.

Велики број ученика похађа наставу по ИОП-у, њих 260. По ИОП1 наставу похађа 140 ученика, по ИОП2 и мишљењу Интерресорне комисије 113 ученика, док по ИОП3 наставу похађа 7 ученика. У овом процесу, ученицима, родитељима и наставном особљу помаже укупно 14 педагошких асистената, од којих 9 ради у ШОСО „Вуле Антић“. Педагошке асистенте имају и школе: „Вук Караџић“, „Јован Јовановић Змај“, „Доситеј Обрадовић“, „Предраг Девеџић“ и „Бранислав Нушић“.

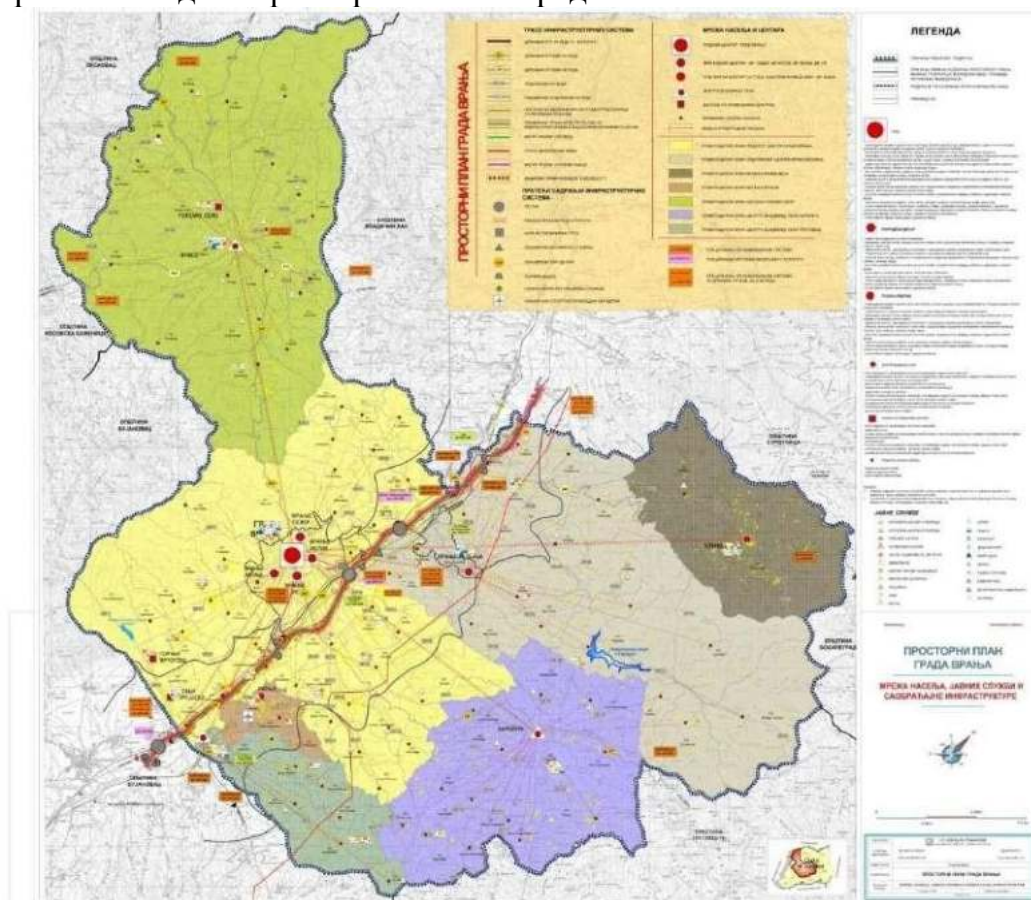
Табела 5. Број и структура деце у основним школама на територији града Врања

Рб	ОСНОВНА ШКОЛА	Девојчице	Дечаки	Девојчице ромске националности	Дечаки ромске националности	ИОП број ученика
1	ОШ „Вук Караџић“	550	550	41	29	15
2	ОШ „Јован Јовановић Змај“	292	295	11	5	23
3	ОШ „Доситеј Обрадовић“	377	330	34	77	33
4	ОШ „Радоје Домановић“	455	411	1	0	9
5	ОШ „Светозар Марковић“	398	367	0	7	10
6	ОШ „Бранко Радичевић“	260	270	3	2	3
	ОШ „Предраг Девеџић“ Врањска Бања	198	192	33	35	12
8	ОШ „Краљ Петар I Ослободилац“, Корбевац	40	41	0	0	10
9	ОШ „Бранислав Нушић“, Ратаје	103	123	36	22	32
10	ОШ „Први мај“, Вртогош	116	113	1	1	8
11	ОШ „20.октобар“, Власе	35	31	6	9	2
12	ОШ „Бора Станковић“, Тибужде	125	115	7	7	13
13	Музичка школа „Стеван Мокрањац“	120	190	0	12	0

14	ШОСО „Вуле Антић“	22	68	8	17	90
15	Основна школа за образовање одраслих	40	47	59	36	0
	УКУПНО	3131	3143	240	259	260

Из табеле се може видети да само 2 школе немају наставу по ИОП-у: Музичка школа „Стеван Мокрањац“ и Основна школа за образовање одраслих.

Карта 1. Извод из Просторног плана града

На територији града Браћа, настава се одвија у 15 централних основних школа, од којих се 9 налази у градском подручју, а преосталих 6 у руралном подручју. Настава се одвија и у 34 издвојена одељења у сеоским срединама, док су 23 објекта затворена јер нема ученика.

Табела 6. Просторни распоред и разредност издвојених одељења из Одлуке о мрежи јавних основних школа на територији града Браћа:

Ред број	Назив школе	Седиште-место школе	Издвојено одељење-место	Разредност
1.	"Вук Караџић"	Браће		1-8.
2.	"Јован Јовановић Змај"	Браће		1-8.
3.	"Радоје Домановић"	Браће		1-8.
4.	"Бранко Радичевић"	Браће		1-8.

			Содерце	1-4.
5.	"Светозар Марковић"	Врање	Доњи Нерадовац	1-8. 1-4.
6.	"Доситеј Обрадовић"	Врање	Моштаница Мечковац Бресница	1-8. 1-8. 1-4. 1-4.
7.	"Бранислав Нушић"	Ратаје	Буштрање Александровац Павловац Доње Жапско Миланово Русце Лепчинце	1-8. 1-8. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4.
8.	"Бора Станковић"	Тибужде	Барелић Златокоп Ћуковац Доње Требешиње Горње Требешиње Луково Средњи Дел	1-8. 1-8. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4.
9.	"1.мај"	Вртогош	Дубница Ристовац Давидовац Катун	1-8. 1-8. 1-4. 1-4. 1-4.
10.	"Предраг Девеџић"	Врањска Бања	Првонек Топлац Кумарево Бујковац Изумно Стари Глог	1-8. 1-8. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4. 1- 4.
11.	"20. октобар"	Власе	Големо Село Мијовце Лалинце Ушевце Трстена Добрејанце Станце Градња	1- 8. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4.
12.	"Краљ Петар I	Корбевац		1-8.

	Ослободилац"		Крива Феја Клисурица Паневље Себеврање Несврта Липовац	1-8. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4. 1-4.
13.	Школа за основно и средње образовање " Вуле Антић"	Врање	Владичин Хан	1-8. 1-4.
14.	Музичка Школа за основно и средње образовање "Стеван Мокрањац"	Врање	Владичин Хан Сурдулица	1-6. 1-6. 1-6.
15.	Основна школа за образовање одраслих	Врање		1.- 8.тј. 1.- 4.г

Град Врање је и последњом Одлуком о мрежи јавних основних школа на територији града Врања („Сл. гласник града Врања“, бр. 1/2020) успео да задржи све централне школе и издвојена одељења, и на свој предлог Одлуке добио сагласност Министарства просвете. Одлука је добила сагласност Министарства просвете и на допуне, односно накнадно отварање издвојених одељења у Старом Глогу, Станцу и Градњи. Тиме је одржана територијална уравнотеженост распореда школских објеката, нарочито оних у којима се настава одвија само од 1-4. разреда. На овај начин је свим ученицима омогућена уједначена доступност основног образовања, у складу са Законом, без обзира на географски лош терен и недостатак инфраструктуре у брдско-планинским подручјима.

У издвојеним одељењима наставу похађа укупно 438 ученика, односно око 7% укупног броја ученика у основним школама.

Осам школа са територије града Врања има трајну дозволу Министарства просвете за продужени боравак за ученика, док су три школе добиле привремену дозволу, односно, продужени боравак ће радити све док има интересовања ученика и родитеља.

Идентификовани изазови у основном образовању се могу категорисати кроз:

- Старост одређених образовно-васпитних објеката и недостатак пратеће инфраструктуре (путеви, организовани превоз и сл.)
- Недостатак неопходне информатичке опреме, посебно у школама у руралном подручју
- Недостатак специјализованих кадрова (логопеда, социјалних радника, педагога, педагошких асистената, личних пратилаца) и потребних дидактичких средстава за реализацију програма инклузивног образовања у већини школа
- Застарели системи грејања, са великим учешћем огревног дрвета, угља и котларница на мазут, са ниском енергетском ефикасношћу
- Недостатак деце у руралном подручју који, између осталог, узрокује и комбинована одељења, са ученицима од 1. до 4. разреда
- Недостатак исправне пијаће воде у већини издвојених одељења
- безбедност ученика

Средње образовање и васпитање

На територији града Враћа се налази 6 средњих школа, а настава средњошколског образовања се одвија и у Музичкој школи „Стеван Мокрањац“ и ШОСО „Вуле Антић“. Школа „Вуле Антић“ је регионалног типа. Музичка школа има један образовни профил, а ШОСО 2 образовна профила. С обзиром на то да ове две школе похађају деца са посебним музичким талентима, а већ су ученици и других средњих школа (Музичка школа), односно деца са сметњама у развоју (ШОСО), ови образовни профили нису приказани у табели. У Музичкој школи ученици се уписују на образовни профил Музички извођач, а у ШОСО „Вуле Антић“ могу да се образују у два подручја рада: Машинство и обрада метала и Текстилство и кожарство, односно могу да бирају између образовних профила: Бравар и Конфекцијски шивач.

Табела 7: Број и структура ученика у средњим школама на територији града Враћа

РБ	НАЗИВ ШКОЛЕ	ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛИ	УКУПАН БРОЈ УЧЕНИКА		УКУПАН БРОЈ УЧЕНИКА ЗАВРШНОМ РАЗРЕДУ	
			Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци
1.	Гимназија „Бора Станковић“	4 смера	415	275	107	74
2.	Економско-трговинска школа	7	425	280	109	50
3.	Техничка школа	8	102	606	20	174
4.	Хемијско-технолошка школа	5	213	113	64	29
5.	Пољопривредно-ветеринарска школа „Стеван Синђелић“	3	110	101	26	26
6.	Медицинска школа „Изабел Емсли Хатон“	4	375	115	98	31
	УКУПНО		1640	1490	424	384
			3.130		808	

Министарство просвете последње две године, на захтеве градова и општина, одобрава нове образовне профиле и за нијансу већи број одељења од процењеног броја ученика који се уписују, како би ученицима била дата могућност већег избора. Међутим, и даље постоји проблем неусклађености образовних профила и захтева тржишта рада, као и интересовања деце.

Усклађивање образовних профила са реалним потребама, захтева веће промене у школама, што ће, између осталог, резултовати и појавом технолошких вишкова. Школе суочене са овим изазовом, исказују отпор према увођењу нових образовних профила, те се углавном фокусирају на профиле за које већ располажу одговарајућим кадровским решењима.

Кретање броја ученика који су завршили средњу школу у претходне 2 школске године са пројекцијом за 2024/2025. годину према броју попуњених места и уписаних ученика:

Табела 8. Кретање броја и структуре ученика у средњим школама на територији града Брања у последње три школске године

РБ	НАЗИВ ШКОЛЕ	Школска 2022/2023		Школска 2023/2024		Школска 2024/2025	
		Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци
1.	Гимназија „Бора Станковић“	110	85	105	75	107	74
2.	Економско-трговинска школа	121	80	121	54	109	50
3.	Техничка школа	27	166	27	131	20	174
4.	Хемијско-технолошка школа	26	17	63	27	64	29
5.	Пољопривредно-ветеринарска школа „Стеван Синђелић“	24	23	25	24	26	26
6.	Медицинска школа „Изабел Емсли Хатон“	94	27	95	30	98	31
	УКУПНО	402	398	436	341	424	384
		800		777		808	

Графикон 6. Кретање броја ученика који су завршили средњу школу, у последње три школске године

Образовни профили у средњем образовању на територији Града Врања, разврстани су у 14 подручја рада: економија, право и администрација; трговина, угоститељство и туризам; здравство и социјална заштита, култура, уметност и јавно информисање; пољопривреда, производња и прерада хране; електротехника, машинство и обрада метала; саобраћај; текстилство и кожарство; хемија, неметали и графичарство; шумарство и обрада дрвета. Подручја рада Машинство и обрада метала и Текстилство и кожарство су заступљени и у ШОСО „Вуле Антић“.

Овако разноврсна подручја рада омогућавају ширење и увођење нових образовних профила који ће подржавати потребе тржишта рада, уколико се планирање отварања нових радних места спроводи на дугорочнијем нивоу.

Тренд пада броја ученика из претходних деценија се наставља, што се може видети и из табела, што упућује на неопходност бољег и паметнијег избора образовних профила. Образовна структура се, из године у годину, погоршава и у квалитативном и у квантитативном смислу.

Табела 9. Број и структура ученика из осетљивих категорија у средњим школама на територији града Врања

РБ	НАЗИВ ШКОЛЕ	Ученици ромске националности		Школовање по ИОП-у		Прекид образовања (број)	
		Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци	Девојчице	Дечаци
1.	Гимназија „Бора Станковић“	0	0	0	0	5	3
2.	Економско-трговинска школа	6	2	0	2	0	0
3.	Техничка школа	3	17	0	0	0	0
4.	Хемијско-технолошка школа	22	15	4	4	0	0

5.	Пољопривредно-ветеринарска школа „Стеван Синђелић“	16	21	4	7	0	0
6.	Медицинска школа „Изабел Емсли Хатон“	5	5	1	0	0	0
7.	ШОСО „Вуле Антић“	2	5	4	18	0	1
8.	Музичка школа „Стеван Мокрањац“	0	12	0	0	2	2
	УКУПНО	54	77	13	31	7	6
		131		44		13	

Због релевантности података, у табели се налазе и ШОСО „Вуле Антић“ и Музичка школа „Стеван Мокрањац“ у којима се, поред основног, одвија и настава средњег образовања. У ШОСО „Вуле Антић“ се сви ученици школују по индивидуалном образовном програму, односно, ИОП-у 1 или 2, на оба нивоа образовања.

По ИОП-у3 (**индивидуални образовни програм за ученике са изузетним способностима**), наставу похађа само 4 ученика, и то у Гимназији „Бора Станковић“. На основу статистичких података, закључује се да, након завршетка основне школе, средње школе упише само 26% ученика ромске националности и 17% ученика који се школују по индивидуалним програмима – ИОП.

И једна и друга група ученика уписује искључиво стручне школе.

Позитивно је то што јако мали број ученика прекида средњошколско образовање, што се може уочити и у самој табели. Чак и од овако малог броја, већина ученика не прекине заиста образовање, већ настави у некој другој школи.

ПРОГРАМИ ПРЕКВАЛИФИКАЦИЈА, ДОКВАЛИФИКАЦИЈА И ОБУКА

Програм преквалификације за средњу школу уписују кандидати који желе да се образују за неки други образовни профил у доносу на онај који су завршили. Услов је да и једно и друго занимање морају бити истог степена образовања.

Програм доквалификације уписују кандидати који желе да се образују за неки други образовни профил у дужем трајању, без обзира на подручје рада.

Ово је један од бржих начина за стицање дипломе ради запошљавања или премештаја на боље радно место. Програми се могу савладати у установама формалног образовања, али и у установама неформалног образовања које имају акредитацију за спровођење оваквих програма, како би кандидати на крају добили сертификате са којима могу наћи запослење.

У Врању су програми преквалификација и доквалификација доступни у обема врстама установа, у средњим школама и Народном универзитету.

Школе од стране Министарства просвете сваке године добијају сагласност за одређени број кандидата који се могу уписати на програме преквалификације или доквалификације, што најчешће не задовољава ни интересовања полазника, ни потребе тржишта рада, али школе могу и током године тражити сагласност за додатни број полазника.

Није јасан мотив за овакву врсту ограничења, с обзиром на то да ни у формалном образовању ови програми нису бесплатни за полазнике.

На овај начин, школе су спречене да остваре додатне приходе које би уложиле у наставни процес или сам објект, а кандидати су ускраћени за стицање дипломе из формалног образовања.

Због интересовања кандидата које школе не могу подмирити, изврстан број занимања се преклапа код школа и Народног универзитета.

У Пољопривредно-ветеринарској школи „Стеван Синђелић“ кандидати се могу преквалификовати и доквалификовати за три занимања: Прехрамбени техничар, Пољопривредни техничар и Ветеринарски техничар.

Хемијско-технолошка школа спроводи програме доквалификације из образовног профила Модни кројач у Моделара обуће, и из Оператера за израду намештаја у Техничара за израду намештаја и ентеријера.

Медицинска школа „Др Изабел Емсли Хатон“ врши програме доквалификације и преквалификације за звања: медицинска сестра- техничар, фармацеутски техничар и физиотерапеутски техничар.

Техничка школа врши преквалификације и доквалификације за следећа занимања: Возач моторног возила, Техничар друског саобраћаја, Електротехничар енергетике, Инсталатер водовода, грејања и клима уређаја, Техничар за компјутерско управљање CNC машина и Бравар-заваривач.

Приметно је да школе и Министарство просвете не излазе из оквира образовних профила који су већ у програмима школа, што значајно отежава дошколовање за жељено занимање. То је разумљиво, јер школе немају одговарајући кадар у највећем броју случајева.

Због тога се људи окрећу неформалном образовању које није оптерећено постојећим кадровима и ограничењима, већ је врло флексибилно и прилагодљиво потребама тржишта и самих полазника.

Након добијања акредитације одређеног програма за неку врсту занимања ове установе могу уписати неограничени број полазника, за разлику од школа.

Народни универзитет, рецимо, омогућава стицање међународно признатог сертификата за послове занатских/услужних занимања. Обуке трају од 3 до 12 месеци, при чему је обавезно минимално похађање практичне наставе у трајању од 600 сати.

Области су разноврсне: Угоститељска струка са 8 занимања, Дрвопрерађивачка струка са 5 занимања, Гумарска струка са 2 занимања, Машинско-енергетска струка са 2 занимања, Текстилство и кожарство са 6 занимања, Стари занати са 6 заната, Прехрамбена струка са 8 занимања, Грађевинска струка са 17 занимања, Медицинска

струка са 5 занимања, Личне услуге са 5 занимања, Пољопривредна струка са 2 занимања, Машинска струка са 10 занимања, Трговинска струка са 1 занимањем, Електротехничка струка са једним занимањем и Правно-биротехничка струка са 6 занимања.

Сем код старих заната, у свим областима долази до преклапања занимања код Народног универзитета и школа.

Народни универзитет, такође, спроводи акредитоване обуке и програме и то: Бравар-заваривач, Столар, Припремање и кување хране, Нега старих и немоћних лица, Молерско-фарбарски радови, Извођење зидарских радова, Тесар и Услуживање гостију пићем и храном у угоститељским објектима. Ове обуке и програме акредитује Министарство просвете на период од 5 година. Акредитација подразумева да је Установа испунила кадровске услове, као и услове простора и опреме за одређену струку.

Ова врста школовања је, практично, образовање одраслих. Након обуке, полазници могу добити потврду, односно уверење, или сертификат.

За потврду или уверење није потребно проћи цео програм обуке, нити се добија звање које обухвата шири дијапазон способности и квалификација, као што је случај са сертификатом.

Обуке трају од 3 до 12 месеци, под надзором су републичке Агенције за квалификације, и то је предност у односу на формално образовање, па и преквалификацију и доквалификацију које у школама трају једну до две године.

Национална служба за запошљавање врши две врсте обука, након којих полазници добијају сертификате.

Једна је обука незапослених лица за познатог послодавца, на основу захтева који послодавац упуту Националној служби за запошљавање, а друга је обука која се врши на основу потреба тржишта рада на нивоу целе Србије. Филијала у Врању тренутно врши две онлајн обуке незапослених лица: дигитални маркетинг и књиговодствена обука.

Обуке су флукутабилне, у зависности од потражње и реалних потреба, а трају од месец дана до 6 месеци, у зависности од сложености послова за које полазници морају бити оспособљени.

„Регионална развојна агенција Пчињског округа“ доо Врање, као једна од акредитованих развојних агенција за обављање послова регионалног развоја у региону Јужне и Источне Србије од стране Развојне агенције Србије и Министарства привреде, спроводи 12 модула обука у области предузетништва. Кроз обуке се учи пословање, маркетинг, финансијско управљање, припрема пословног плана, електронско пословање и информационе технологије у пословању и слично. Циљне групе ових обука су ученици средњих школа, ученици завршних разреда основних школа и остала незапослена лица са територије Пчињског округа. Обуке су комбинација теоријског и практичног дела у виду радионица, што утиче на висок квалитет предавања и интеракцију са учесницима обука. Током наведених обука подстиче се предузетнички дух код младих, користећи приступе и технике привлачне младима, а уједно повећавајући њихов ниво образовања у области предузетништва. Полазници који

успешно заврше обуке добијају сертификате који су признати од стране Националне службе за запошљавање, Фонда за развој Републике Србије и других установа и организација.

У сарадњи са Градом и Пољопривредно-ветеринарском школом, РРА Пчињског округа реализује програм „Оснаживање младих пољопривредника у Врању“, чији су полазници ученици завршних разреда ове школе. Програм се састоји из две фазе: дводневна обука за израду бизнис плана и подршка за унапређење пољопривредне производње на газдинству кроз доделу бесповратних средстава за куповину опреме/машина, а у складу са поднетим бизнис планом.

У плану је Програм подстицања развоја предузетништва и пољопривредне производње кроз доделу бесповратних средстава за младе из сеоских подручја града Врања у 2025. години. У првом делу Програма предвиђене су обуке, менторство и умрежавање, а у другом делу додела бесповратних средстава за куповину машина/опреме, вишегодишњих засада воћака и винове лозе и набавку квалитетних приплодних грла. Циљна група су млади од 18 до 30 година из сеоских средина.

ВИШЕ И ВИСОКО ОБРАЗОВАЊЕ

Академија техничко-васпитачких струковних студија – Одсек Врање уписује студенте на основне, специјалистичке и мастер струковне студије.

ОСНОВНЕ СТРУКОВНЕ СТУДИЈЕ
Економија и предузетништво ***У поступку акредитације***
Екологија и заштита животне средине ***У поступку акредитације***
Машинско инжењерство ***У поступку акредитације***
Технологија хране са нутриционизам ***У поступку акредитације***
Заштита животне средине
Производна економија
Прехрамбена технологија
Инжењерство намештаја и ентеријера
Саобраћај и транспорт
Машинско инжењерство
Предузетнички менаџмент
Струковна медицинска
СПЕЦИЈАЛИСТИЧКЕ СТРУКОВНЕ СТУДИЈЕ
Друмски саобраћај
Инжењерски менаџмент
МАСТЕР СТРУКОВНЕ СТУДИЈЕ
Технолошко инжењерство
Међународна економија и предузетништво

Извор: <https://odsekvranje.akademijanis.edu.rs/upis#>

Педагошки факултет у Врању свој рад реализује у седишту Факултета у Врању, а од 1998. године и у Одељењу у Неготину. Факултет образује наставни кадар: учитеље и васпитаче кроз три акредитована нивоа студија (студије првог, другог и трећег степена), као и мастер професоре технике и информатике, кроз интегрисане академске студије.

На студијском програму првог степена Основне академске студије (ОАС) – Учитељ, настава је организована у трајању од 4 године, односно 8 семестара, што одговара броју од 240 бодова у европском систему за пренос кредита, а дипломирањем се стиче звање дипломирани учитељ. На студијском програму првог степена Основне академске студије (ОАС) – Васпитач настава је организована у трајању од 4 године, односно 8 семестара, што одговара броју од 240 бодова у европском систему за пренос кредита, а дипломирањем се стиче звање дипломирани васпитач.

Образовање учитеља кроз дипломске академске студије (другог степена) траје 1 годину, односно 2 семестра, што одговара броју од 60 бодова у европском систему за пренос кредита и доноси звање мастер учитељ. Образовање васпитача кроз дипломске академске студије (другог степена) траје 1 годину, односно 2 семестра, што одговара броју од 60 бодова у европском систему за пренос кредита и доноси звање мастер васпитач.

Студијски програм Интегрисане академске студије, мастер професор технике и информатике траје 5 година, односно 10 семестара, што одговара броју од 300 бодова у европском систему за пренос кредита, а дипломирањем се стиче звање мастер професор технике и информатике.

Трећи степен студија (докторске академске студије) – Методика разредне наставе – акредитован је тако да траје 3 године, односно 6 семестара, што одговара броју од 180 бодова у европском систему преноса кредита и доноси звање доктор методике разредне наставе. Извор: <https://www.pfvr.ni.ac.rs/o-nama/>

На територији града Врања наставне програме у високом образовању реализују и издвојена одељења факултета са седиштима у већим центрима.

ИНОВАТИВНИ И ОДРЖИВИ МОДЕЛИ УНАПРЕЂЕЊА СИСТЕМА ОБРАЗОВАЊА И ВАСПИТАЊА, УКЉУЧУЈУЋИ И АКТУЕЛНЕ КАПИТАЛНЕ ПРОЈЕКТЕ

Дуално образовање је иновативни и одржив модел за унапређење система образовања и васпитања и као такав се имплементира у европским земљама, као и у Србији и у Врању. Дуално образовање се у Србији спроводи, између осталог, у складу са Законом о дуалном образовању („Сл.гласник РС“, бр. 101/2017, 6/2020 и 76/2023).

Циљеви дуалног образовања, а у складу са чланом 4 поменутог Закона, су:

- 1) Обезбеђивање услова за стицање, усавршавање и развој компетенција у складу с потребама тржишта рада;
- 2) Допринос јачању конкурентности привреде Републике Србије;
- 3) Обезбеђивање услова за запошљавање по завршеном образовању;
- 4) Обезбеђивање услова за даље образовање и целоживотно учење;
- 5) Развијање предузимљивости, иновативности и креативности сваког појединца ради његовог професионалног и каријерног развоја;
- 6) Обезбеђивање услова за лични, економски и општи друштвени развој;
- 7) Развијање способности за тимски рад и осећај личне одговорности у раду;
- 8) Развијање свести о важности здравља и безбедности, укључујући безбедност и здравље на раду;
- 9) Развијање способности самовредновања и изражавања сопственог мишљења као и самосталног доношења одлука;
- 10) Поштовање међусобних права и обавеза ученика и послодавца.

Табела 10. Школе у Врању у којима се реализују програми дуалног образовања

РБ	НАЗИВ ШКОЛЕ	Образовни профил по моделу дуалног образовања	Укупан број уписаних ученика у школској 2024/2025	Укупан број ученика у свим разредима по моделу дуалног образовања
1.	Пољопривредно-ветеринарска школа „С. Синђелић“	1.Прехрамбени техничар 2.Пољопривредни техничар	8	24
2.	Хемијско-технолошка школа	1.Модни кројач 2.Оператер за израду намештаја	17	45
3.	Економско-трговинска школа	1.Конобар 2.Кувар	24	40
4.	Техничка школа	1.Инсталатер водовода, грејања и клима уређаја 2.Механичар моторних возила 3.Техничар за компјутерско управљање CNC машинама	18	36

Програм дуалног образовања се спроводи у сарадњи са привредним субјектима на територији града Врања. У школској 2024/2025. години то су: „СБ комерц ДОО“ Владичин Хан, Millennium resort доо Београд, „Yumco“ А.Д. Врање, „Yumco- prizosi“, „Кентаур Балканс“, „Морава Ентеријери“, „Топ Софа Срб“ ДОО, „Симпо“, „Термовент дуо“ и ЈП „Водовод“ Врање.

Одлуку о оснивању Образовно-научног центра „Ћошка – Риста Стајић“ је донела Влада Републике Србије ("Службени гласник РС", бр. 96/2021 од 8.10.2021. године)
У складу са тачком 4. ове Одлуке, делатност Центра је:

- организовање образовних и научних скупова, семинара, округлих столова, кампова, радионица, колонија, из области медицине, хемије и природних наука,
- организовање рада истраживачке станице посвећене медицини, хемији и природним наукама;
- подизање квалитета образовних, научних, истраживачких, спортских, омладинских и туристичких пројеката и програма и доступности корисницима и учесницима.

Послове из става 1. алинеја прва ове тачке Центар обавља у складу са прописима којима се уређује област туризма.

Поред послова из тачке 4. ове одлуке, Центар обавља и друге послове, као што је пружање услуга смештаја и исхране туриста, а посебно смештаја и исхране ученика основних и средњих школа за потребе реализације рекреативне наставе и екскурзија и потребе спортских друштава.

Пројекат Образовно-научног центра је добар пример стратешке идентификације (План развоја града Врања 2021-2030), као и одличне сарадње града Врања и Владе Републике Србије. Град Врање је обезбедио локацију за поменути центар (некадашње излетиште „Ћошка“) и обезбедио урбанистички пројекат. Планирани Образовно-научни центар се профилише као системско, институционално-техничко решење за одржив даљи развој и промоцију науке и стваралаштва ученика, са потенцијалом ширења обухвата наука и пратећих делатности и даљим повезивањем са образовним и научним институцијама у земљи и иностранству. По комплетирању техничке документације биће створени технички услови за његову изградњу.

Тренинг центар у Слободној зони Врање

Пројекат изградње Тренинг центра у Слободној зони Врање је капитална инвестиција која ће трајно унапредити систем образовања на територији града Врања и истовремено створити одрживе претпоставке за раст инвестиција, отварање радних места и укупан економски развој локалне заједнице.

Ово је пројекат и од регионалног значаја, имајући у виду позицију Врања као центра Пчињског округа.

Влада Републике Србије је стратешки препознала образовање као суштински важну област за одржив развој друштва и реализовала низ интервенција, како у изградњи инфраструктуре, тако и у реформи и модернизацији система образовања и васпитања, са посебним освртом на дуално образовање.

Значај Тренинг центра је огроман, с обзиром на широк спектар послова којима ће се бавити:

- реализује део учења кроз рад за своје и ученике других школа,
- реализује све облике практичне наставе за које има одговарајућу опрему и средства, за своје и ученике других школа,
- реализује стручну матуру и завршни испит, за своје и ученике других школа,
- реализује учење кроз рад у дуалном моделу студија у високом образовању,
- обавља стручно усавршавање за своје и наставнике других школа, у складу са законом,
- реализује обуке и практични рад за све активности образовања одраслих, у складу са законом,
- пружа услуге каријерног вођења и саветовања, у складу са законом,
- реализује обуке на захтев послодавца због потреба технолошких промена у процесима рада и ради повећања конкурентности кроз развој нових технологија и иновација,
- пружа друге услуге у складу са општим актом школе о раду тренинг центра.

Управо је Тренинг центар рефлексија једног системског, координисаног приступа и сарадње Владе Републике Србије – Канцеларије за дуално образовање, Града Врања и Хемијско-технолошке школе у Врању, да се кроз иновативан, одржив и савремен модел унапреди образовање, стално унапређују компетенције, афирмише знање и креативни потенцијал младих, развијају кадрови у складу са потребама тржишта.

Локација у Слободној зони Врање је инфраструктурно опремљена, налази се поред Бунушевачког пута, у непосредној близини предузећа „Teklas automotive”.

Планирани објекат Тренинг центра је бруто површине 2.065,00м², мултифункционалне намене која омогућава рад у учионицама, практичан рад, односно обуку у модуларном-халском простору, уз пратеће садржаје око објекта (отворени плато, саобраћајнице, зеленило итд).

Изградња Тренинг центра ће истовремено додатно промовисати инвестициони потенцијал Слободне зоне Врање уз стално афирмисање значаја образовања и сарадње образовања и привреде.

Сарадња града Врања и Хемијско-технолошке школе Врање је својеврстан позив и осталим васпитно-образовним установама на територији Врања, али и региона, да се заједничким радом валоризују сви образовни, технички и институционални капацитети овог капиталног објекта.

Изградња Тренинг центра је званично отпочела на локацији у Слободној зони, уговорена вредност радова је око 390 милиона динара са ПДВ-ом.

ПОДРШКА ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ УЧЕНИЦИМА И СТУДЕНТИМА СА ТЕРИТОРИЈЕ ГРАДА ВРАЊА

На основу Одлуке о награђивању ученика и студената и новчаној помоћи ученицима првог разреда основних школа на територији града Врања („Сл. гласник града Врања“, бр. 27/2017 и 6/2021), град Врање награђује ђаке генерације, ученике који су освојили једно од прва три места на републичким такмичењима у организацији Министарства просвете, најбоље студенте са просечном оценом студирања изнад 9,25 и додељује новчану помоћ ученицима 1. разреда основне школе.

Одлуком су јасно прецизирани критеријуми и поступак додељивања награда. У складу са могућностима буџета, Градско веће сваке године доноси одлуку о номиналним износима награда.

Одлуком је предвиђена награда за све ђаке генерације, и сваке године се додељује 20 награда.

Сви ученици првог разреда основних школа добијају помоћ, а број се последњих пет година креће између 680 и 720, у зависности од броја уписане деце.

Број најбољих студената који од Града добијају награду последњих година се креће између 65 и 72.

Такође, у складу са Правилником о ближим условима, критеријумима, начину и поступку за остваривање права ученика основних и средњих школа на финансијску подршку, ученицима који се такмиче на смотри и такмичењима у складу са Календаром такмичења и смотри Министарства просвете исплаћује се финансијска подршка чији износ зависи од нивоа такмичења. Овим правилником обухваћена су сва окружна, међуокружна, републичка и међународна такмичења и смотре. Ученицима Град додатно обезбеђује превоз и смештај.

Сви ученици основне школе, без обзира на удаљеност школе од места становања, имају право на бесплатан превоз, како у градском, тако и у приградском превозу.

Ученици средњих школа остварују право на попуст у приградском превозу у износу од 75% цене месечне карте, док је градски превоз за све њих бесплатан.

Ученици који похађају дуално образовање имају право на бесплатан превоз до послодавца, без обзира на удаљеност од школе.

Град плаћа ужину за све ученике ШОСО „Вуле Антић“.

Из средстава буџета локалне самоуправе финансирају се лични пратиоци за ученике са сметњама у развоју, на основу мишљења Интерресорне комисије.

Визија развоја образовања и васпитања у граду Врању

Визија развоја образовања и васпитања у граду Врању је да се обезбеди квалитетно образовање, доступно сваком детету, које препознаје, вреднује и подржава његов потенцијал, на добробит појединца и читавог друштва.

Мисија образовања је да развија појединца и друштво, афирмише и промовише најбоље вредности.

Улога образовања као једног од стубова друштва је непобитна и вечна.

Еволуцијски напредак није могућ без образовања, а уједно развој и сталне промене утичу повратно на образовање.

Образовање је такође једна од области где се „укрштају“ активности различитих нивоа власти, али се показује и сва важност мултисекторског приступа.

Стратешке интервенције у образовању на локалном нивоу су одраз територијалне, нормативно-правне, институционалне надлежности, али и потребе да се омогући одржив развој локалне заједнице.

Образовање у својој структури, стално актуелизује неопходност квалитета и доступности, како предшколског система васпитања и образовања, тако и основног, средњег, вишег и високог образовања.

Изградња, реконструкција, адаптација и опремање образовних објеката, са посебним освртом на рурална подручја су у директној функцији стварања инфраструктурних и техничких предуслова за несметано, квалитетно и доступно образовање у складу са прописима и стандардима.

Предшколско васпитање и образовање има посебан значај. Поред бриге о најмлађој категорији деце, улога установа предшколског васпитања је од високог утицаја на животни стандард становништва. Развијен систем предшколског васпитања и образовања подразумева квалитетне и опремљене објекте у складу са свим стандардима, за бригу и васпитање деце, њихову најранију социјализацију, систем који је прилагођен потребама радно-способног становништва (радно време, могућност продуженог боравка, доступност и адекватна дистрибуција објеката предшколског васпитања и образовања у урбаном и руралном подручју итд.)

Улагање у зграде, средства, опрему не даје ефекте без истовременог улагања у кадрове, односно људске ресурсе у образовању, било да је реч о наставном или ваннаставном особљу. Концепт сталног јачања компетенција је базиран на доживотном учењу, примени иновација, трансферу знања и добре праксе, као својеврсном одговору, на захтеве унутар образовног система са једне стране, а са друге стране на захтеве динамичног окружења (тржиште, друштвена кретања, глобални трендови итд)

Иновације, односно укупна унапређења у образовању имају различите појавне облике, који укључују и унапређење методике и облика рада са ученицима, али и промене наставних планова и програма, ревизију постојећих и увођење нових профила, када је реч о средњим школама, у складу са потребама тржишта итд. Идентични захтеви се намећу и када је реч о вишем и високом образовању.

Улога школа као и васпитних установа је чини се, важнија него икад. У савременом друштву, препуном изазова које, између осталог, намеће и глобализација, је суштински важно очувати и унапредити понашање деце и младих, у сарадњи са свим осталим надлежним институцијама допринети смањењу и превенцији вршњачког насиља, као и заштити и очувању менталног здравља деце и младих.

Спорт и здрави стилови живота су један од најздравијих, најуспешнијих и најодрживијих инструмената позитивног утицаја на физичко и ментално здравље становништва, са посебним освртом на децу и младе, као и на превенцију и спречавање насиља. Суштински је важно повећати број спортских такмичења, додатно анимирати децу и младе да се баве спортом кроз наставне и ваннаставне активности, организовати кампање којима се промовише спорт и здрави стилови живота. Град Врање годинама уназад, кроз пројекте и локална такмичења и манифестације ради на повећању физичких активности и промоцији здравог живота ученика, па се тако реализују: пројекат Спорт у школе, такмичења мини-лиге, турнири, фестивали, какав је већ традиционални међународни Мини баскет фестивал у кошарци. Град сваке године улаже велика средства и у школски спорт, у складу са Законом о спорту.

Инклузивно образовање подразумева потпуну доступност образовању за сву децу, а нарочито ону из осетљивих категорија. Даља унапређења система образовања и васпитања морају да „иду заједно“ са мењањем и свести шире јавности, имајући у виду инклузију као универзални концепт.

Актуелизација концепта неформалног образовања се базира на променљивим и растућим захтевима привреде, односно потражњом за одређеним профилима радника, чија знања и вештине одговарају типологији конкретне производње и техничко-технолошког процеса. Поред обуке на радном месту, кроз тренинге, доквалификације и преквалификације се оспособљавају махом производни радници, у времену које диктирају саме фазе инвестиције и које често износи од 3 до 6 месеци.

Стална конкуренција локалних самоуправа да привуку домаће и стране директне инвестиције условљава и постојање различитих механизма за обуку радне снаге, који поред већ поменутих мера активне политике запошљавања (АПЗ), подразумевају и установе које имају различите врсте обука – пример Народни универзитет Врање. Оно што је значајно урадити у наредном периоду је омогућити функционалну и динамичку синхронизацију програма преквалификације и доквалификације у неформалном образовању са образовним профилима у редовном образовању, а ради избегавања преклапања профила у одређеним подручјима рада.

Потребно је даље оснажити капацитете Регионалне развојне агенције са седиштем у Врању, Регионалног иновационог стартап центра Врање, за пружање услуга пословних обука и подизања нивоа знања предузетника у областима релеватним за пословање, али и незапослених лица која желе да отпочну сопствени посао (обуке израде бизнис планова, маркетинга, електронског пословања итд.)

Тренинг центар за развој радне снаге је један од најбољих примера одрживог, институционалног, техничког решења за развој радне снаге, који почиње већ у систему средњег образовања и то кроз дуално образовање, али уједно и ствара могућности за различите програме обука, тренинга, доквалификација и преквалификација за одрасла

лица. Управо је Тренинг центар рефлексија једног системског, координисаног приступа и сарадње Владе Републике Србије – Канцеларије за дуално образовање, Града Враћа и Хемијско-технолошке школе у Враћу, да се кроз иновативан, одржив и савремен модел унапреди образовање, стално унапређују компетенције, афирмише знање и креативни потенцијал младих, развијају кадрови у складу са потребама тржишта. Изградња Тренинг центра у Враћу је започела 2024.године

Информатичке вештине су посебна врста компетенције. Поред важности стицања истих, почев од основне школе, неопходно је подизање нивоа дигиталне писмености за све категорије становништва. Живот у 21. веку је готово немогућ, без коришћења рачунара и пратећих сервиса у свим аспектима живота и рада. У наредном периоду је потребно додатно подржати пројекте, курсеве и радионице за рад са рачунарима, на различитим нивоима знања, за различите категорије становништва.

Неопходно је наставити и са подршком раду Основне школе за образовање одраслих у Враћу, имајући у виду све могућности завршавања основне школе, за сва лица која су у неком периоду прекинула основно образовање.

Одлуку о оснивању Образовно-научног центра „Ђошка – Риста Стајић” је донела Влада Републике Србије. Пројекат Образовно-научног центра је добар пример стратешке идентификације (План развоја града Враћа 2021-2030), као и одличне сарадње града Враћа и Владе Републике Србије. Град Враће је обезбедио локацију за поменути центар (некадашње излетиште „Ђошка“) и обезбедио урбанистички пројекат. Планирани Образовно-научни центар се профилише као системско, институционално-техничко решење за одржив даљи развој и промоцију науке и стваралаштва ученика, са потенцијалом ширења обухвата наука и пратећих делатности и даљим повезивањем са образовним и научним институцијама у земљи и иностранству. По комплетирању техничке документације биће створени технички услови за његову изградњу у Враћу. Креирање и имплементација Стратегије развоја образовања и васпитања у граду Враћу 2025 - 2030.године, у планско-методолошком смислу се „наслања“ на израђен и усвојен План развоја града Враћа 2021-2030. Методологија за израду ПЛАНА РАЗВОЈА ГРАДА ВРАЋА ЗА ПЕРИОД 2021 – 2030.ГОДИНЕ је одређена постојећим стратешко-планским и правним оквиром у Републици Србији, са посебним освртом на Закон о планском систему Републике Србије („Службени гласник РС“, бр. 30/2018 од 20.04.2018.), као и Уредбу о обавезним елементима плана развоја аутономне покрајине и јединице локалне самоуправе („Службени гласник РС“, бр. 107/2020 од 14.8.2020). План развоја града Враћа се наслања на „Агенду 2030 за одрживи развој“ Уједињених нација. На националном нивоу усклађена је са Националном Стратегијом одрживог урбаног развоја Републике Србије до 2030. године и другим националним стратегијама које се тичу развоја локалних заједница.

Поменути Планом развоја се дају основне стратешке поставке развоја образовања у наредном периоду, док Стратегија развоја образовања и васпитања 2025-2030. исте детаљније разрађује у функционалном и динамичком смислу.

Стратегија развоја образовања и васпитања у граду Враћу 2025 - 2030.године

Табела 11. Показатељи ефеката општег циља

Показатељи на нивоу општег циља (показатељ ефекта):	Почетна вредност и базна година	Циљана вредност 2030. године	Извори провере
Број деце (од 6 месеци до 5,5 година) обухваћене предшколским васпитањем и образовањем	1714	1900	Извештај Предшколске установе
Број деце ромске националности обухваћене предшколским васпитањем и образовањем	98	120	Извештај Предшколске установе
Број педагошких асистената у предшколском и основном образовању	15	20	Извештаји Предшколске установе и основних школа
Проценат ученика ромске националности који уписују средњу школу	26	30	Извештаји средњих школа
Проценат ученика који похађају наставу по ИОП-у у средњим школама	17	20	Извештаји средњих школа
Број ученика који похађа наставу по ИОП-у 3 у средњим школама	4	10	Извештаји средњих школа
Проценат лица без завршене основне школе	6,38	5	РЗС
Број неписмених лица	560	400	РЗС
Проценат лица у становништву, 15 и више година, са вишим и високим образовањем	20,63	24	РЗС
Учешће дигитално писмених лица у укупном броју становника	44,73	50	РЗС

**Циљеви Стратегије развоја образовања и васпитања у граду Врању
2025 - 2030.године**

Стратегија развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025 - 2030.године (у даљем тексту: Стратегија) има један општи циљ, који даље обухвата 4 посебна циља.

Како је неколико пута истакнуто, град Врање је циљевима и интервенцијама обухватио систем образовања и васпитања, у складу са надлежностима локалне самоуправе.

Циљеви са својим показатељима, мере и активности имају неколико детерминанти: надлежност интервенције, реалност, мерљивост, одрживост и могућност надоградње или репликације.

Реализација Стратегије у наредном периоду, са посебним освртом на праћење резултата ће бити омогућена кроз два Акциона плана, за период 2025 – 2027. и 2028 – 2030.

Реализација Стратегије у потпуности подразумева сарадњу како на хоризонталном (секторска и интерсекторска), тако и на вертикалном нивоу (национални ниво – локални ниво).

ОПШТИ ЦИЉ

Општи циљ је рефлексија визије локалне самоуправе да се обезбеди квалитетно и доступно образовање у функцији одрживог развоја града Врања, при чему посебно место заузима афирмација, валоризација и промовисање потенцијала, нарочито људског потенцијала и знања као универзалне вредности.

Показатељи ефеката на нивоу Општег циља Стратегије 2025-2030. године:

- 1) Повећање броја деце од 6 месеци до 5,5 година обухваћене предшколским васпитањем и образовањем
- 2) Повећање броја деце ромске националности обухваћене предшколским васпитањем и образовањем
- 3) Повећање броја педагошких асистената у предшколском и основном образовању
- 4) Повећање процента ученика ромске националности који уписују средњу школу
- 5) Повећање процента ученика који похађају наставу по ИОП-у 1 и ИОП-у 2 у средњим школама
- 6) Повећање броја ученика који похађа наставу по ИОП-у 3 у средњим школама
- 7) Смањење процента лица без завршене основне школе
- 8) Смањење броја неписмених лица
- 9) Повећање процента лица у становништву 15 и више година са вишим и високим образовањем
- 10) Пораст дигитално писмених лица у укупном броју становника

Идентификовани показатељи који се доминантно односе на повећање обухвата деце и младих различитим нивоима образовања, са посебним освртом на осетљиве категорије, су у директној корелацији са постављеним циљем, квалитетног и доступног образовања. Истовремено је суштински важно смањити и финално, искоренити

неписменост, побољшати структуру незапослених лица, а нарочито повећати учешће лица са дигиталном писменошћу, као високо траженој компетенцији на тржишту рада.

Посебан циљ 1.1 Унапређени инфраструктурни, технички, институционални капацитети у предшколском, основном и средњем образовању и васпитању на територији града Врања

Показатељи исхода на нивоу овог циља обухватају повећање процента броја објеката за квалитетне и доступне услуге предшколског васпитања и образовања, процента броја објеката за квалитетну, несметану и доступну реализацију програма основног образовања, процента броја објеката за квалитетну, несметану и доступну реализацију програма средњег образовања, процента броја установа из области вишег и високог образовања са којима су локална самоуправа, средње школе са територије града Врања успоставили одрживу и успешну развојну сарадњу

Мера којом се омогућује остварење овог посебног циља: Изградња, санација, реконструкција, адаптација, инвестиционо и текуће одржавање, опремање и модернизација објеката предшколског, основног и средњег образовања и васпитања на територији града Врања (Мера 1.1.1)

Адекватна инфраструктура (стање васпитно-образовних објеката), неопходне инсталације (водоводне, канализационе, електроенергетске, систем грејања, ИКТ мрежа), адекватан и квалитетан школски намештај, наставна средства, информатичка опрема са пратећим софтверским решењима су „*conditio sine qua non*“, односно услов без кога се не може када је реч о несметаном и квалитетном извођењу наставе и уопште раду образовно-васпитних установа. Онолико колико је важна инфраструктурна и техничка опремљеност школа, толико је важно и стање објеката и подједнака опремљеност школа у урбаном и руралном подручју. За разлику од средњих школа, предшколско и основно образовање обухвата и велики број издвојених јединица/одељења у руралном подручју. С тим у вези, треба напоменути да постојање Дома за ученике средњих школа у Врању омогућава наставак школовања великом броју ученика из руралних средина.

У светлу сталних миграторних кретања ка граду, постојање квалитетних и опремљених објеката у предшколском и основном образовању, као круцијалних сегмената друштвене инфраструктуре, је један од изузетно важних механизма за останак становништва у руралном подручју, уз наравно постојање и остале инфраструктуре.

Такође је посебно важна стабилна и одржива сарадња са установама вишег и високог образовања, како на територији града Врања, тако и са Универзитетима у већим центрима. Та сарадња има различите модалитете, било да је реч о дефинисању и реализацији различитих пројеката, размени знања и добре праксе, или својеврсној заједничкој припреми ученика, нарочито у завршним разредима средњих школа, за наставак школовања. Презентација програма факултета, информације око уписа које различити факултети већ раде у средњим школама на територији Врања је један од добрих примера.

Посебан циљ 1.2 Усклађени образовни профили са потребама тржишта рада, створени предуслови за примену дигитализације, подршку иновацијама у образовању и надареним ученицима на територији града Врања

Показатељи исхода на нивоу овог циља обухватају ревидирање постојећих и увођење нових образовних профила у средње школе на територији града Врања; функционалну и динамичку синхронизацију програма преквалификације и доквалификације у неформалном образовању са образовним профилима у редовном образовању (избегавање преклапања профила у одређеним подручјима рада); успостављање институционалних, одрживих механизма подршке образовању, са посебним освртом на дуално образовање, иновацијама, надареним ученицима (неки од примера: Тренинг центар, Образовно-научни центар, Иновациони стартап центар итд); повећање процента школа које унапређују дигиталне капацитете; повећање процента школа које испуњавају неопходне услове за реализацију мешовитог и онлајн образовања.

Мера којом се омогућује остварење овог посебног циља: Развој, модернизација, иновације унутар система образовања и васпитања, са посебним освртом на креирање и имплементацију одрживих иновативних модела подршке формалном и неформалном образовању на територији града Врања (Мера 1.2.1).

Анализа тржишта рада и потреба привреде за одговарајућим квалификацијама радне снаге, израђена у оквиру процеса статистичко – аналитичке припреме за израду Стратегије развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025 - 2030.године је квалитативно и квантитативно идентификовала неусклађености које се тичу броја и расположивих профила како на евиденцији НСЗ-филијала Врање, тако и у средњим школама на територији града Врања са потребама тржишта, односно различитих послодаваца.

Различити послодавци имају потребу за профилима са компетенцијама условљеним типологијом производних процеса и захтева производње који нису, а у великом броју случајева и не могу бити, обухваћени конкретним образовним профилем унутар одређеног подручја рада. Установе које реализују програме неформалног образовања, са једне стране кроз програме преквалификација и доквалификација омогућавају бржу обуку за одређен профил радне снаге, али са друге стране уочено је изражено дуплирање профила и подручја рада код установа неформалног образовања и установа средњег образовања. Једна од предложених активности за наредни период је функционална и динамичка синхронизација програма преквалификације и доквалификације у неформалном образовању са образовним профилима у редовном образовању, а у циљу избегавања поменутог преклапања, као и дугорочније планирање запошљавања од стране послодаваца, како би ученици имали довољно времена за стицање формалног образовања кроз дуални образовни систем.

Изградњом Тренинг центра, која је у току, уз подршку Канцеларије за дуално образовање и Национални оквир квалификација Владе Републике Србије, биће створени институционални, технички и одрживи механизам за развој дуалног

образовања, допринос развоју укупне радне снаге на територији града Враћа, али и раст инвестиција и отварање нових радних места. Управо је Тренинг центар још једна рефлексија суштинског односа по принципу повратне спреге образовања и привреде. Планирани Образовно-научни центар се профилише као системско, институционално-техничко решење за одржив даљи развој и промоцију науке и стваралаштва ученика, са потенцијалом ширења обухвата наука и пратећих делатности и даљим повезивањем са образовним и научним институцијама у земљи и иностранству

Регионални Иновациони – стартап центар је основан у Враћу и један је од важних стејкхолдера, односно, учесника у процесу подршке и промоције иновација и предузетништа, које су неодвојиве од образовања у целини.

Даља дигитализација образовно-васпитних установа је један од приоритета, јер је иста предуслов реализације наставних програма и квалитетног и несметаног функционисања школа. Подједнако је важно јачање компетенција запослених у образовању у области дигитализације, јер имплементација и рад у било ком сегменту, са било којом апликацијом, захтева знање и стручност.

Захтеви тржишта, глобална кретања када је реч о иновацијама, значај ИТ укупно, захтевају додатне механизме подршке ученицима у основним и средњим школама, али и установама које се баве неформалним образовањем.

Охрабривање предузетничког духа, финансијска подршка младим иноваторима, изузетно надареним ученицима, интензивнија међународна сарадња и умрежавање су само неке од подстицајних мера које би могле бити укључене у буџет локалне самоуправе у наредним годинама.

Подршка знању обухвата важну развоју димензију. Креирање окружења које вреднује знање и омогућава афирмацију знања и образовања, посебно у светлу разноврсних и квалитетних послова ће, на дужи рок, значајно унапредити демографску слику града. Разноврсни и квалитетни послови, могућност напредовања у каријери, развијена привреда ће допринети смањењу одласка младих људи у веће центре.

Посебан циљ 1.3 Креирани нови и унапређени постојећи институционални и одрживи механизми подршке инклузији, менталном здрављу деце и младих, спречавању насиља и промовисању спорта и здравих стилова живота у Враћу

Показатељи исхода на нивоу овог циља обухватају: развијен систем прикупљања података и праћења спровођења инклузивног образовања; повећање броја школа и предшколских установа са педагошким асистентом; повећање броја запослених у образовању и васпитању који су унапредили компетенције за рад у инклузивном окружењу; унапређен систем подршке менталном здрављу деце и младих; унапређен систем подршке спречавању насиља у школама; унапређен систем за сталну и ефикасну подршку развоју школског спорта, као и бављењу спортом кроз ненаставне активности, промовисање здравих стилова живота

Мера којом се омогућује остварење овог посебног циља: Унапређење система даљег развоја инклузивног образовања, унапређења и заштите менталног здравља деце и

младих, спречавања насиља, промовисања спорта и здравих стилова живота у Врању (Мера 1.3.1)

Инклузија у систему образовања и васпитања није само питање легислативе, нити институционално-техничког решења. Реч је о дубоком социолошком и психолошком механизму, којим се не делује само на дете/децу са одређеним сметњама у развоју, или децу друге нације, различитости и сл, већ је реч о неопходности промене на нивоу читавог друштва. У мањим срединама, свеопшти концепт различитости је само начелно прихваћен и потребно је доста времена и инструмената да се промени свест јавности. Приметно је да су изазови деце и ученика са сметњама у развоју видљивији од успостављања рада интерресорних комисија 2011. године. Оно што је потребно изменити ради потпуне инклузије јесте рад са родитељима, усавршавање наставног кадра како би подстакли развој сваког детета до његових крајњих граница, запошљавање већег броја педагошких асистената од стране Министарства просвете, како је у почетку и било замишљено.

Слична је ситуација и када је реч о менталном здрављу. Дуг период је, по дефиницији, давана предност физичком здрављу, али изазови савременог времена захтевају комплетнији приступ. Суштински је важно паралелно радити на „2 стуба интервенција“. Један стуб је даље институционално јачање система подршке како менталном здрављу, тако и систему превенције и смањења насиља на територији града Врања. Други стуб чини континуирано подизање свести јавности о значају очувања менталног здравља и спречавања свих видова насиља.

Спорт и здрави стилови живота су један од најздравијих, најуспешнијих и најодрживијих инструмената позитивног утицаја на физичко и ментално здравље становништва, са посебним освртом на децу и младе, као и на превенцију и спречавање насиља. Суштински је важно повећати број спортских такмичења, додатно анимирати децу и младе да се баве спортом кроз наставне и ваннаставне активности, организовати кампање којима се промовише спорт и здрави стилови живота.

Омладински центар који ће бити успостављен у Врању, уз Канцеларију за младе Градске управе Врање, уз партнере из цивилног и приватног сектора се додатно профилише као својеврсни координативни механизам, механизам „досезања“ до већег броја младих, ради пружања подршке истима у свим побројаним областима.

Наравно да се и даље планира сарадња са релеватним органима и службама на националном и регионалном нивоу у области медицинске заштите, социјалне заштите, безбедности и правосуђа, јер области инклузије, менталног здравља, спречавања насиља, спорта и здравих стилова живота захтевају шири, мултисекторски приступ.

Посебан циљ 1.4 Унапређен квалитет система сталног јачања компетенција запослених у образовању у Врању.

Показатељи исхода на нивоу овог циља обухватају: повећање процента образовно-васпитних установа које примењују хоризонтално учење; повећање броја запослених у образовно-васпитним установама који су напредовали у виша звања.

Мера којом се омогућује остварење овог посебног циља: Унапређивање система сталног стручног усавршавања запослених у образовању и васпитању на територији града Врања (Мера 1.4.1)

Систем стручног усавршавања запослених у образовању је у својој суштини мултисекторски, са различитим ингеренцијама.

Улога локалне самоуправе се првенствено огледа у подршци иницијативама, пројектима школа усмереним на јачање компетенција запослених, али и у креирању и имплементацији механизма који могу да унапреде овај процес.

У поменутом Тренинг центру који се гради у Слободној зони Врање ће, поред већ наведених функција везаних за унапређење дуалног образовања и генерисања квалификованог кадра, бити изграђен и опремљен простор који ће служити и за различите едукације, тренинге, презентације, стручне скупове и остале догађаје запослених у образовању.

Јачање компетенција запослених у образовању, уопште концепт доживотног учења, на дужи рок мења традиционални приступ улози наставног, али и ваннаставног особља у школама. Нова знања, вештине и праксе унапређују наставни процес, чиме се постиже већи квалитет образовања и сходно томе повећава заинтересованост и задовољство ђака, али и постиже већа ефикасност у раду школа, са свим пратећим службама (педагошка, правна, финансијска итд.)

Мере активне политике запошљавања које спроводи Национална служба за запошљавање самостално или у сарадњи са локалном самоуправом, тачније, програм стручне праксе у образовању корелира са овим циљем, будући да се кроз програм стручне праксе, омогућује стручно оспособљавање незапосленог лица, конкретно у образовању, чиме се, поред поменутог оспособљавања, значајно увећавају могућности за будуће заснивање радног односа.

Анализа детерминанти за остваривање циљева

Реализација циљева постављених Стратегијом развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025 - 2030.године, се базира на следећим детерминантама или приступима

- 1) Надлежност локалне самоуправе у области система образовања и васпитања
- 2) Даље јачање сарадње са свим релевантним стејкхолдерима, са посебним освртом на Министарство просвете, Канцеларију за дуално образовање и национални оквир квалификација, представнике привреде, образовно-васпитне установе, остале јавне установе и цивилни сектор
- 3) Релевантност интервенција, структурна, временска и финансијска усклађеност

Надлежност локалне самоуправе у области система образовања и васпитања је одређена релевантним правним актима попут Закона о локалној самоуправи, Статута,

Закона о финансирању локалне самоуправе, Закона о основама система образовања и васпитања и осталим законским и подзаконским актима. Предложене мере и активности су у складу са датом надлежношћу локалне самоуправе, са јасном напоменом учешћа свих релевантних стејкхолдера из тачке 2. претходног става, нарочито у оним мерама и активностима где постоји мултисекторска надлежност, са посебним освртима на надлежност Владе Републике Србије и ресорног министарства. Предложене мере и активности су такође усклађене са становишта области интервенције (структурна уклађеност), односно груписане по пратећим областима (пример инфраструктура; образовни профили; инклузија; ментално здравље; јачање институционалних капацитета итд).

Предложене мере и активности односе се на период трајања стратегије 2025-2030, са могућношћу репликације и надоградње и у наредним годинама, што ће бити обухваћено следећим стратешким документом.

Извори финансирања мера и активности укључују буџет локалне самоуправе, буџет Републике Србије, националне и међународне изворе финансирања

Механизам за спровођење Стратегије и начин извештавања о резултатима спровођења

Након израде и усвајања Стратегије, а наком тога и Акционог плана за спровођење Стратегије, за период 2025-2027. Године, Град Врање ће формирати Радну групу за праћење имплементације Стратегије и Акционог плана 2025-2027. као и Акционог плана 2028-2030. године, коју ће чинити представници руководства града, Градске управе града Врања, представници установа образовања и васпитања, представници привреде и представници цивилног сектора.

Спровођење Стратегије кроз поменуте Акционе планове подразумева и извештаје на полугодишњем и годишњем нивоу.

Извештавање ће се базирати на постављеним показатељима исхода и показатељима резултата, као и кроз коришћење расположивих база података установа образовања и васпитања, Републичког завода за статистику, Националне службе за запошљавање и осталих званичних статистичких извора.

Процена финансијских средстава потребних за спровођење СРОВРС 2030 и анализа финансијских ефеката

Извори финансирања мера и активности укључују буџет локалне самоуправе, буџет Републике Србије, националне и међународне изворе финансирања. Нарочито је важно наставити са реализацијом пројеката који, поред обезбеђивања додатних потребних средстава, омогућују синергијско деловање стејкхолдера на различитим нивоима и из различитих сектора. Синергијским деловањем се повећава ефективност и ефикасност, стално јача социјални консензус око питања образовања као истинског стуба друштва и стварају додатне претпоставке за одрживи развој локалне заједнице.

Сажетак Акционог плана за период од 2025. до 2027. године

Стратегију развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025 - 2030.године прати Акциони план за период од 2025. до 2027. године, који ће бити саставни део Стратегије. Акциони план ће бити израђен и усвојен током 2025. године, најкасније 90 дана од дана усвајања Стратегије образовања и васпитања у граду Врању 2025-2030. Акционим планом предвиђене су конкретне мере и активности које ће се предузети ради обезбеђења услова да се циљеви Стратегије остваре.

Акционим планом су одређени носиоци и партнери за спровођење тих мера, као и рокови и финансијска средства за њихово спровођење, односно, припремљен је на прописани начин и у формату који омогућава унос, а касније и праћење и извештавање. У години када истиче први Акциони план, тачније током 2027. године, биће израђен акциони план за период 2027–2030. године.

Сажет приказ општих и посебних циљева, мера и активности Акционог плана за период од 2025. до 2027. године налази се у тексту који следи.

ОПШТИ ЦИЉ:

1. КВАЛИТЕТНО И ДОСТУПНО ОБРАЗОВАЊЕ У ФУНКЦИЈИ ОДРЖИВОГ РАЗВОЈА ГРАДА ВРАЊА, ВРЕДНОВАЊА И ПРОМОВИСАЊА ПОТЕНЦИЈАЛА И ЗНАЊА

Показатељи на нивоу општег циља:

- 1) Повећање броја деце од 6 месеци до 5,5 година обухваћене предшколским васпитањем и образовањем
- 2) Повећање броја деце ромске националности обухваћене предшколским васпитањем и образовањем
- 3) Повећање броја педагошких асистената у предшколском и основном образовању
- 4) Повећање процента ученика ромске националности који уписују средњу школу
- 5) Повећање процента ученика који похађају наставу по ИОП-у у средњим школама
- 6) Повећање броја ученика који похађа наставу по ИОП-у 3 у средњим школама
- 7) Смањење процента лица без завршене основне школе
- 8) Смањење броја неписмених лица
- 9) Повећање процента лица у становништву 15 и више година са вишим и високим образовањем
- 10) Пораст учешћа дигитално писмених лица у укупном броју становника

ПОСЕБНИ ЦИЉ

1.1 УНАПРЕЂЕНИ ИНФРАСТРУКТУРНИ, ТЕХНИЧКИ, ИНСТИТУЦИОНАЛНИ КАПАЦИТЕТИ У ПРЕДШКОЛСКОМ, ОСНОВНОМ И СРЕДЊЕМ ОБРАЗОВАЊУ И ВАСПИТАЊУ НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА ВРАЊА

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода):

- Проценат броја објеката за квалитетне и доступне услуге предшколског васпитања и образовања
- Проценат броја објеката за квалитетну, несметану и доступну реализацију програма основног образовања
- Проценат броја објеката за квалитетну, несметану и доступну реализацију програма средњег образовања
- Проценат броја установа из области вишег и високог образовања са којима су локална самоуправа, средње школе са територије града Врања успоставили одрживу и успешну развојну сарадњу

Мера 1.1.1 Изградња, реконструкција, санација, адаптација, инвестиционо и текуће одржавање, опремање и модернизација објеката предшколског, основног и средњег образовања и васпитања на територији града Врања

Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата):

- Број изграђених, реконструисаних, адаптираних, санираних, уређених и/или опремљених објеката у предшколском васпитању и образовању
- Број реконструисаних, адаптираних, санираних, уређених и/или опремљених објеката у основним образовању и васпитању
- Број реконструисаних, адаптираних, санираних, уређених и/или опремљених објеката у средњем образовању и васпитању
- Број изграђених, реконструисаних, адаптираних, санираних, уређених и/или опремљених објеката који пружају услуге неформалног образовања
- Број успостављених механизма, основаних институција или изграђених објеката за подршку образовању и развоју радне снаге, подстицају иновација и сл
- Број креираних и имплементираних мера за подршку систему образовања и васпитања на нивоу локалне самоуправе
- Број потписаних Меморандума о сарадњи и/или реализованих развојних пројеката између локалне самоуправе, средњих школа са установама из области вишег и високог образовања и осталим заинтересованим странама

АКТИВНОСТИ

1.1.1.1 Изградња, реконструкција, адаптација, санација и уређење објеката, набавка опреме у предшколском васпитању и образовању, у урбаном и руралном подручју

- 1.1.1.2 Реконструкција, адаптација, санација и уређење објеката у основном образовању и васпитању, набавка опреме у урбаном и руралном подручју
- 1.1.1.3 Реконструкција, адаптација, санација и уређење објеката, набавка опреме у средњем образовању и васпитању на територији града Врања
- 1.1.1.4 Изградња, реконструкција, адаптација, санација и уређење објеката, набавка опреме за установе које пружају услуге неформалног образовања у надлежности локалне самоуправе
- 1.1.1.5 Опремена и подршка раду Тренинг центра у Слободној зони
- 1.1.1.6 Подршка раду Образовно-научног центра у Врању
- 1.1.1.7 Подршка раду Иновационог старт ап центра у Врању

ПОСЕБНИ ЦИЉ

1.2 УСКЛАЂЕНИ ОБРАЗОВНИ ПРОФИЛИ СА ПОТРЕБАМА ТРЖИШТА РАДА, СТВОРЕНИ ПРЕДУСЛОВИ ЗА ПРИМЕНУ ДИГИТАЛИЗАЦИЈЕ, ПОДРШКУ ИНОВАЦИЈАМА У ОБРАЗОВАЊУ И НАДАРЕНИМ УЧЕНИЦИМА НА ТЕРИТОРИЈИ ГРАДА ВРАЊА

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода):

- Ревидирани постојећи и уведени нови образовни профили у средње школе на територији града Врања
- Функционална и динамичка синхронизација програма преквалификације и доквалификације у неформалном образовању са образовним профилима у редовном образовању (избегавање преклапања профила у одређеним подручјима рада)
- Успостављени институционални, одрживи механизми подршке образовању, са посебним освртом на дуално образовање, иновацијама, надареним ученицима (неки од примера: Тренинг центар, Центар изврсности, Креативно-иновациони центар итд)
- Проценат школа које унапређују дигиталне капацитете
- Проценат школа које испуњавају неопходне услове за реализацију мешовитог и онлајн образовања

Мера 1.2.1 Развој, модернизација, иновације унутар система образовања и васпитања, са посебним освртом на креирање и имплементацију одрживих иновативних модела подршке формалном и неформалном образовању на територији града Врања

Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата):

- Број уведених нових образовних профила у средње школе складу са потребама тржишта рада
- Број креираних и имплементираних нових програма преквалификација и доквалификација кроз систем неформалног образовања – пример ЈУ Народни универзитет Врање
- Број имплементираних програма и пројеката иновација у Школи за основно образовање одраслих, ШОСО „Вуле Антић“ и Музичкој школи „С. Мокрањац“

- Број нових имплементираних софтверских решења у установама предшколског, основног и средњег образовања
- Број одржаних такмичења, стручних скупова, конференција и сл, посвећених надарених ученицима, даљој подршци научном и креативном потенцијалу деце и младих

АКТИВНОСТИ

- 1.2.1.1 Издавање средстава из буџета на годишњем нивоу, за реализацију најиновативније идеје ученика основних и средњих школа у области енергетике, науке и нових технологија
- 1.2.1.2 Увођење нових образовних профила у средње школе на територији града Враћа
- 1.2.1.3 Активности на функционалној и динамичкој синхронизацији програма преквалификације и доквалификације у неформалном образовању са образовним профилима у редовном образовању (избегавање преклапања профила у одређеним подручјима рада)
- 1.2.1.4 Набавка различитих софтверских решења за потребе установа предшколског, основног и средњег образовања
- 1.2.1.5 Набавка рачунара и пратеће информатичке опреме за потребе установа предшколског, основног и средњег образовања, са посебним освртом на рурално подручје
- 1.2.1.6 Организовање округлих столова, конференција, стручних скупова, презентација на тему модернизације система образовања и васпитања и усклађивање истог са потребама привреде, са учешћем релеватних представника на националном и локалном нивоу, из јавног, приватног и цивилног сектора
- 1.2.1.7 Организовање Сајма образовања на локалном нивоу.

ПОСЕБНИ ЦИЉ

1.3 КРЕИРАНИ НОВИ И УНАПРЕЂЕНИ ПОСТОЈЕЋИ ИНСТИТУЦИОНАЛНИ И ОДРЖИВИ МЕХАНИЗМИ ПОДРШКЕ ИНКЛУЗИЈИ, МЕНТАЛНОМ ЗДРАВЉУ ДЕЦЕ И МЛАДИХ, СПРЕЧАВАЊУ НАСИЉА И ПРОМОВИСАЊУ СПОРТА И ЗДРАВИХ СТИЛОВА ЖИВОТА У ВРАЊУ

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода):

- Развијен систем прикупљања података и праћења спровођења инклузивног образовања
- Број школа и предшколских установа са педагошким асистентом
- Број запослених у образовању и васпитању који су унапредили компетенције за рад у инклузивном окружењу
- Унапређен систем подршке менталном здрављу деце и младих
- Унапређен систем подршке спречавању насиља у школама
- Унапређен систем за сталну и ефикасну подршку развоју школског спорта, као и бављењу спортом кроз не-наставне активности, промовисање здравих стилова живота

Мера 1.3.1 Унапређење система даљег развоја инклузивног образовања, унапређења и заштите менталног здравља деце и младих, спречавања насиља, промовисања спорта и здравих стилова живота у Врању

Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата):

- Обезбеђени одрживи институционални капацитети за координацију и праћење развоја инклузивног образовања на националном и локалном нивоу
- Број педагошких асистената у ПУ и школама
- Број системски обухваћених лица обучених за индивидуални и групни рад са децом и младима у области менталног здравља
- Број реализованих пројеката у области менталног здравља деце и младих
- Број успостављених Омладинских центара
- Број системски обухваћених лица обучених за рад у оквиру Тимова за спречавање насиља, са посебним освртом на вршњачко насиље
- Број реализованих пројеката у области спречавања насиља, са посебним освртом на вршњачко насиље
- Број реализованих пројеката у области права детета у образовању
- Број тимова ученика у основним и средњим школама у различитим спортовима (кошарка, фудбал, одбојка итд)
- Број одржаних спортских такмичења ученика основних и средњих школа
- Број одржаних промотивних кампања и акција подизања свести о значају бављења спортом и здравом начину живота

АКТИВНОСТИ

- 1.1.1.8 Повећање броја педагошких асистената у ПУ и школама
- 1.1.1.9 Промовисање значаја образовања, посебно међу припадницима ромске популације
- 1.1.1.10 Интензивнија међусекторска сарадња и подршка пројектима унапређења и промовисања инклузивног образовања
- 1.1.1.11 Организација обука и/или упућивање на обуке лица за индивидуални и групни рад са децом и младима у области менталног здравља
- 1.1.1.12 Организација обука и/или упућивање на обуке лица за права детета
- 1.1.1.13 Организација обука и/или упућивање на обуке лица за обавезе свих актера образовно-васпитног процеса
- 1.1.1.14 Подршка раду Омладинског центра у Врању
- 1.1.1.15 Организовање кампања и подршка иницијативама подизања свести јавности о значају менталног здравља
- 1.1.1.16 Организација обука и/или упућивање на обуке лица за спречавање насиља, са посебним освртом на вршњачко насиље
- 1.1.1.17 Подршка раду Тимова за спречавање насиља
- 1.1.1.18 Организовање округлих столова, конференција, стручних скупова, презентација на тему важности инклузивног образовања, спречавања насиља, са посебним освртом на права детета и обавезе свих актера образовно-васпитног процеса, вршњачко насиље, са учешћем релеватних представника на националном и локалном нивоу, из јавног, приватног и цивилног сектора
- 1.1.1.19 Подршка организацији спортских такмичења ученика
- 1.1.1.20 Популаризација школског спорта

ПОСЕБНИ ЦИЉ

1.4 УНАПРЕЂЕН КВАЛИТЕТ СИСТЕМА СТАЛНОГ ЈАЧАЊА КОМПЕТЕНЦИЈА ЗАПОСЛЕНИХ У ОБРАЗОВАЊУ У ВРАЊУ

Показатељи на нивоу посебног циља (показатељи исхода):

- Проценат образовно-васпитних установа које примењују хоризонтално учење
- Број запослених у образовно-васпитним установама који су напредовали у виша звања

Мера 1.4.1. Унапређивање система сталног стручног усавршавања запослених у образовању и васпитању на територији града Врања

Показатељи на нивоу мере (показатељи резултата):

- Број/ Проценат запослених у образовању који похађају одговарајуће обуке, програме усавршавања итд. на годишњем нивоу
- Број реализованих пројеката који се односе на стално стручно усавршавање запослених у образовању и васпитању

АКТИВНОСТИ

1.4.1.1 Подршка установама образовања у реализацији програма и пројеката усмерених на јачање компетенција запослених у образовању

1.4.1.2 Организовање округлих столова, конференција, стручних скупова, презентација на тему: компетенције запослених у образовању, са учешћем релеватних представника на националном и локалном нивоу, из јавног, приватног и цивилног сектора

1.4.1.3 Промовисање концепта доживотног учења и сталног усавршавања запослених у образовању у сарадњи јавног, приватног и цивилног сектора

1.4.1.4 Реализација мера активне политике запошљавања – пример стручне праксе у образовању

Извештај о спроведеној јавној расправи нацрта Стратегије развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025 - 2030. године

Јавна расправа о нацрту Стратегије развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025 - 2030. године (у даљем тексту Стратегија), је одржана 08.04.2025.године у сали Скупштине града Врања, са почетком у 12 часова. Јавној расправи је присуствовало преко 20 учесника, заинтересованих страна из образовања, привреде итд.

Јавној расправи је претходио Позив Градског већа града Врања свим заинтересованим странама поднесу предлоге, сугестије и мишљења на Нацрт Стратегије развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025. – 2030. године, у писаној или електронској форми на сајт: vese@vranje.org.rs, или непосредно путем писарнице Градске Управе града Врања, која се налази у ул. Краља Милана бр.1 сваког радног дана у периоду од 21.03.2025. године до 04.04.2025. године.

Путем сајта и писарнице није стигао ниједан предлог, мишљење или сугестија.

Нацрт Стратегије развоја образовања и васпитања у граду Врању 2025-2030.године је доступан на званичном сајту града Врања <https://www.vranje.org.rs/fascikla/oglasna-tabla>

Јавну расправу је отворио члан Градског већа града Врања за ресор образовање и информисање, Дарко Раденковић, а затим кроз презентацију нагласио неке од најважнијих елемената у процесу израде нацрта Стратегије, са посебним освртом на нормативно-правне и планске претпоставке за израду Стратегије, принципе доброг управљања- нарочито принципе транспарентности и партиципативности, претходно израђену Анализу тржишта рада и потреба привреде за одговарајућим квалификацијама радне снаге која је израђена у оквиру пројекта „Образовање у функцији регионалног развоја“ који је подржала Развојна агенција Србије (РАС). У делу презентације, односно објашњавања функционалних делова/делина овог документа јавних политика, истакнута је захвалност Предшколској установи, основним и средњим школама на достављеним подацима о броју и структури ученика, профилима и осталим релевантним подацима за функционисање образовно-васпитних установа и систем образовања и васпитања на територији града Врања. Ресорни већник је указао на обухват и структуру циљева, мера и активности у Стратегији, која ће имати 2 имплементациона оквира, односно 2 Акциона плана, за периоде: 2025-2027. и 2027 – 2030. године, као и наредне кораке разматрања и усвајања документа на седницама Градског већа и Скупштине града. Позвао је присутне да дају своје коментаре, сугестије и мишљења на израђени нацрт.

Уводно излагање на јавној расправи је имала и чланица Радне групе за израду Стратегије, председница Скупштине града Врања, Зорица Јовић, посебно истакавши значај Стратегије у функцији правца развојног деловања у образовању. Објаснила је функционалне и динамичке елементе укупног процеса израде Стратегије.

Захвалила се Радној групи на доприносу изради Стратегије, али указала и на значај коментара и сугестија, односно повратних информација просветних радника на предложене циљеве, мере и активности у Стратегији. Председница Скупштине је додатно указала и на израду Акционог плана за период од 2025-2027.године, који ће бити израђен у року и представљаће саставни део Стратегије, а у складу са Законом о планском систему РС, и који ће као такав омогућити конкретнију разраду и динамизирање активности у оквиру дефинисаних мера, унутар посебних циљева.

Коментаре, допуне и сугестије је дала Снежана Радивојевић из Регионалне привредне коморе Јабланичког и Пчињског управног округа (РПК Лесковац), која је иначе, директно укључена у пројекат дуалног образовања. Поменути коментари, допуне и сугестије се могу структурирати:

- Допуна привредних субјеката који учествују у пројекту дуалног образовања, посебно предузећа Јумко Призоси који сарађују са Хемијско-технолошком школом Врање
- Допуна циљева дуалног образовања у складу са законом
- Допуна описа активности Тренинг центра у Врању, у складу са законом
- Предлог за допуну развојних активности које ће бити обухваћене Акционим планом, а које се тичу признавања претходног учења, као и Сајма образовања (који се организује у Врању)

Своје сугестије доставиће и мејлом у току дана.

Шефица Одсека за образовање Градске управе Врање, Мирјана Савов, захвалила се на коментарима, истакавши да, када је реч о привредним субјектима који учествују у дуалном образовању, аналитичко – динамички оквир (а исти је примењиван и у поступку израде Анализе тржишта рада и потреба привреде за одговарајућим квалификацијама радне снаге) обухвата школску 2024/2025.годину и да су, саобразно наведеном, у Стратегији наведени они привредни субјекти који учествују у дуалном образовању у поменутом периоду. Како су податке о дуалном образовању достављале средње школе са територије града Врања, исти су и уврштени у Стратегију. Директор Хемијско-технолошке школе је потврдио сарадњу са предузећем Јумко Призоси, али је уговор склопљен након достављања података за Стратегију.

Мирјана Савов је објаснила да ће сви коментари, сугестије и коментари упућени од стране ПКС бити размотрени додатно на састанку Радне групе за израду Стратегије, уз уводни коментар о аргументованим и корисним сугестијама које се тичу активности Тренинг центра, и допуне активности у Акционом плану.

Признавање претходног учења је била једна од тема даље дискусије, уз навођење искустава Народног универзитета као установе неформалног образовања и пилот пројеката у којима је иста учествовала и о чему је говорила Тања Стојевић испред ове установе.

Један од закључака је да је признавање претходног учења као нормативно – правно и институционално вођен процес везан за средње школе, и да ова иницијатива може бити предмет пројектног деловања у будућности и део Акционог плана.

У наставку расправе, није било додатних коментара, допуна и сугестија.

Јавна расправа је завршена око 13 часова.

Председник Радне групе,
Дарко Раденковић

